

Jalostuksen tavoiteohjelma

2021-2025

Basenji

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 29.02.2020
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 25.11.2020

Sisällys

1. YHTEENVETO	1
2. RODUN TAUSTA.....	2
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	3
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	4
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	5
4.1.2 Jalostuspohja	7
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	12
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta.....	13
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	14
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	14
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	14
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus.....	14
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	14
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet.....	16
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen.....	17
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	18
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	18
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet.....	18
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	19
4.3.2.1 Tutkimustuloksia	23
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt.....	25
4.3.4 Lisääntyminen.....	25
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet.....	26
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä.....	26
4.4. Ulkomuoto.....	26
4.4.1 Rotumääritelmä	26
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	29
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	30
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	30

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	31
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso.....	29
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	30
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	31
6.1 Jalostuksen tavoitteet.....	31
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille.....	32
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet.....	35
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	35
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	35
7. LÄHTEET	36
8. LIITTEET	36

1. YHTEENVETO

Basenji on Afrikasta kotoisin oleva rotu, joka on muotoutunut pääpiirteittäin nykyisen kaltaiseksi rodun alkuperäisalueilla. Basenjeja tavataan vielä nykyäänkin sellaisilla alueilla Afrikassa, joihin ei vielä ole rakennettu teitä. Afrikasta on haettu basenjeja vielä 2000-luvulla ja ne on rekisteröity rotuun pääasiassa USA:ssa, josta joitakin yksilöitä on tuotu Suomeenkin.

Basenji on alkuperäisalueilla ollut metsästyskoira ja nykyään se on pääosin seurakoira, jonka kanssa voidaan harrastaa monipuolisesti mm. näyttelyissä käymistä, vinttikoirien maasto- ja ratajuoksua sekä agilityä. Basenjilla on voimakas metsästysvietti ja se ajaa saalista pääosin näkönsä avulla. Näöllä metsästäminen viettiä käytetään hyväksi maasto- ja ratajuoksukilpailuissa. Lähes kaikki basenjit myös ajavat kilpailuissa käytettäviä vieheitä.

Basenjien luonne on viime vuosina kehittynyt avoimemmaksi ja sosiaalisemmaksi, mutta sillä on yhä voimakas reviirivietti ja dominointitaipumus. Basenji poikkeaa muista koiraroduista siinä, että sillä on kiima-aika yleensä vain kerran vuodessa. Pohjoisella pallonpuoliskolla tavallisesti syys-lokakuussa ja eteläisellä pallonpuoliskolla tavallisesti maaliskuussa.

Basenji on pitkäikäinen ja periaatteessa kohtalaisen terve rotu. Sillä on kuitenkin useita perinnöllisiä sairauksia, joista kolmeen on geenitesti (Fanconin syndrooma, PRA:n toinen muoto, ja pyruvaattikinaasin puutoksesta johtuva hemolyyttinen anemia). Tällä hetkellä suurinta huolta aiheuttavat virtsan kystiinikivet ja epilepsia. Käytännöllisesti katsoen jokaisen koiran sukutaulussa esiintyy mahdollisia kantajia.

Vuoden 2019 lopussa tehdyssä terveystarkastuksessa ei noussut esiin huolestuttavia terveyteen liittyviä asioita. Kyselyn yksi painopiste oli ikääntyvien koirien terveydessä. Ikääntymisen myötä basenjilla esiintyy kuulon heikkenemistä, lisääntyntä juomista ja virtsaamista, hammaskiven kertymistä ja hampaiden tukikudoksen tulehdusta.

Vuonna 2018 tehdyssä luonnekyselyssä nousi esiin basenjien luonteen kehittyminen hyvään suuntaan; terävyys on selvästi vähentynyt ja avoimuus lisääntynyt. Ongelmaksi koettiin pienellä osalla vastanneista arvaamattomuus sekä basenjille tyypilliset käyttäytymispiirteet kuten riistavietti, reviirivietti, varautuneisuus, dominoiva suhtautuminen lapsiin ja itsepäisyys.

Tärkeimmät jalostustavoitteet liittyvät geneettisen monimuotoisuuden lisäämiseen, terveiden koirien lisäämiseen ja rotutyypin säilyttämiseen.

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Basenji on alkukantainen rotu, mikä tarkoittaa sitä, että rotu on ikivanha eikä sen tarkkaa alkuperää tunneta. Rotua ei ole kehitetty systemaattisen jalostustyön avulla. Joidenkin lähteiden mukaan basenjin historia voidaan jäljittää aina kivikaudelle saakka, mutta useimmiten basenjit kuitenkin yhdistetään faaraoiden Egyptiin. Egyptiläisissä neljännen dynastian aikaisissa (n. 2600 eKr.) hautamaalauksissa esiintyy basenjin näköisiä koiria. Koirat kuvataan istumassa omistajansa tuolin alla. Myös vainajan mukaan haudattujen koirien luurankojen tutkimukset viittaavat siihen, että Muinais-Egyptissä oli basenjin näköisiä koiria: pääkallojen mittauksissa on huomattu niiden vastaavan nykyisten basenjien kallojen mittasuhteita.

Vasta 1800-luvulla rotu löydettiin uudelleen: vuoden 1870 tienoilla tutkimusmatkailijat löysivät näitä koiria niiden alkuperäisiltä asuinpaikoilta Niilin ja Kongo-joen alkulähteiltä. Tutkimusmatkailijoiden kuvauksen mukaan alkuasukkaiden koirat olivat lyhyt- ja kiiltäväkarvaisia, pystykorvaisia ja siansaparoisia. Koirat eivät haukkuneet, ne olivat syvästi kiintyneitä omistajiinsa, mitä arvostettiin suuresti ja lisäksi niiden turkki oli ihmisnenälle hajuton. Alkuasukkaat ripustivat haukkumattomien basenjien kaulaan kellon, jotta olisi helpompaa seurata sen etenemistä maastossa.

Basenjeita käytettiin riistan etsimiseen ja ajamiseen. Niiden avulla metsästettiin esim. rämerottia, joiden puremista ihmiset saivat vakavia infektioita ja gaselleja, jotka basenjit ajoivat metsästäjien virittämiin verkkoihin. Basenjien kaulaan laitetun kellon avulla metsästäjät kuulivat, missä koirat liikkuvat. Kun metsästettiin isoja eläimiä, esim. leijonia, koirat kannettiin niskan yli hartioilla paikoille, joissa riistan tiedettiin majoilevan ja ne päästettiin laumana saartamaan eläin ja pitämään se aloillaan. Basenjin etuna metsästyksessä on sen turkin hajuttomuus, näin muut eläimet eivät pysty vainuamaan niitä. Joillain seuduilla (esim. Tanganjikassa) alkuasukkaat käyttivät basenjia apinan metsästyksessä. Silloin koirien hännät leikattiin pois, jotta apinat eivät saisi otetta hännästä. Jotkut heimot myös tyypistivät basenjin hännän estääkseen haavoista johtuvia tulehduksia. Basenjin arvostuksesta pygmiä keskuudessa kertoo se tosiasia, että pygmiä ei voinut perustaa perhettä, ellei hänellä ollut edes yhtä basenjia, joka takaisi ruoan saannin.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Afrikassa basenjien kannat muodostuivat luonnollisen valinnan kautta terveiksi ja kestäviksi. Viidakossa vain parhaat yksilöt jäivät jatkamaan sukua. Länsimaihin basenji tuli Englannin kautta. Alun perin basenjia kutsuttiin Englannissa kongonterrieriksi. Vuonna 1923 ensimmäiset basenjit tuotiin Englantiin, mutta nämä koirat kuolivat penikkatautirokotteen aiheuttamaan tautiin. Seuraavat yritykset päättyivät myös koirien kuolemiseen rokotteeseen. Vasta 1930-luvulla basenjin tuonti Englantiin onnistui. Englannista ja Amerikasta basenjit ovat levinneet ympäri maailman. Ensimmäinen basenji tuli Pohjoismaihin, Norjaan, vuonna 1959, Ruotsiin hieman myöhemmin ja Suomeen vuonna 1964. Afrikasta on haettu basenjeja 1980-luvun lopussa ja uudestaan 2000-luvulla. Koirat on otettu rotuun ja rekisteröity American Kennel Club:iin (AKC). Tuotuja koiria ja niiden jälkeläisiä on käytetty jalostukseen myös Suomessa.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Ensimmäinen basenji (BalDek, SF3869/64) tuli Suomeen vuonna 1964 Ruotsista. Seuraavana vuonna Suomeen tuotiin Norjasta kyseiselle basenjiurokselle morsian (Black Penny of Rossanty, SF7224/65). Näiden kahden yhteinen pentue, Suomen ensimmäinen basenjipentue, syntyi 1967. Seuraavat tuonnit olivat Englannissa vuonna 1964 syntyneet uros (Fula Finn of the Congo, SF3842/65) ja narttu (Fula Flon-Flon of the Congo, SF3843/65). Näille kahdelle vuonna 1973 syntyneet pentue oli yhdeksäs Suomessa syntyneet basenjipentue ja ensimmäinen josta linja on jatkunut nykypäiviin saakka. Vuonna 1975 esitettiin ensimmäinen kasvattaja- ja jalostusryhmä ja 1976 rikkoutui sadan rekisteröidyn basenjin raja. Basenjien

rekisteröintien määrä on pysynyt suhteellisen tasaisena viime vuosina. Vuonna 2019 Suomen Kennelliitto rekisteröi 78 uutta basenja ja viimeisten kymmenen vuoden aikana (vuosina 2010 – 2019) rekisteröitiin keskimäärin 66 yksilöä vuodessa. Vertailulukuina mainittakoon, että 1974 rekisteröitiin 13 basenja, 1989 31 basenja ja 1999 57 basenja. Kun basenjille saatiin geenimarkkeritesti Fanconin syndroomaan, alettiin Suomeen tuoda huomattavasti enemmän koiria ulkomailta. Vuosien 2010 -2019 aikana on Suomeen tuotu yhteensä 62 koiraa.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotujärjestö ja aiempi rotua harrastava yhdistys

Suomen Basenjikerho - Finnish Basenji club r.y. perustettiin syksyllä 1972. Perustavassa kokouksessa oli läsnä kolmetoista jäsentä, joista osa oli kymmeniä vuosia aktiivisesti mukana kerhon toiminnassa. Ensimmäisen hallituksen päämääränä oli saada kaikki basenjien omistajat jäseniksi, muodostaa kerhosta yhtenäinen ja kotoinen yhdistys, saada kerho mahdollisimman pian rekisteröidyksi ja rotujärjestöksi, sekä rodun ottaminen "hallintaan". Yhdistys rekisteröitiin 16.3.1973. Kerho hyväksyttiin aktiivisuutensa ansiosta rotua harrastavaksi yhdistykseksi 2.9.1975.

Basenjikerho liitettiin rotua harrastavana yhdistyksenä vuonna 1975 Suomen Seura- ja Kääpiökoirayhdistys ry:n jäseneksi. SSKY jakautui myöhemmin kahtia ja rotujärjestöksemme jäi Suomen Seurakoira yhdistys r.y., kunnes Suomen Kennelliitto hyväksyi rotujärjestön vaihdon Suomen Vinttikoiraliittoon vuonna 2001. Vuonna 2009 yhdistyksestä tuli virallisesti rotujärjestö ja nimi muutettiin Suomen Basenjit- Finnish Basenjis ry:ksi.

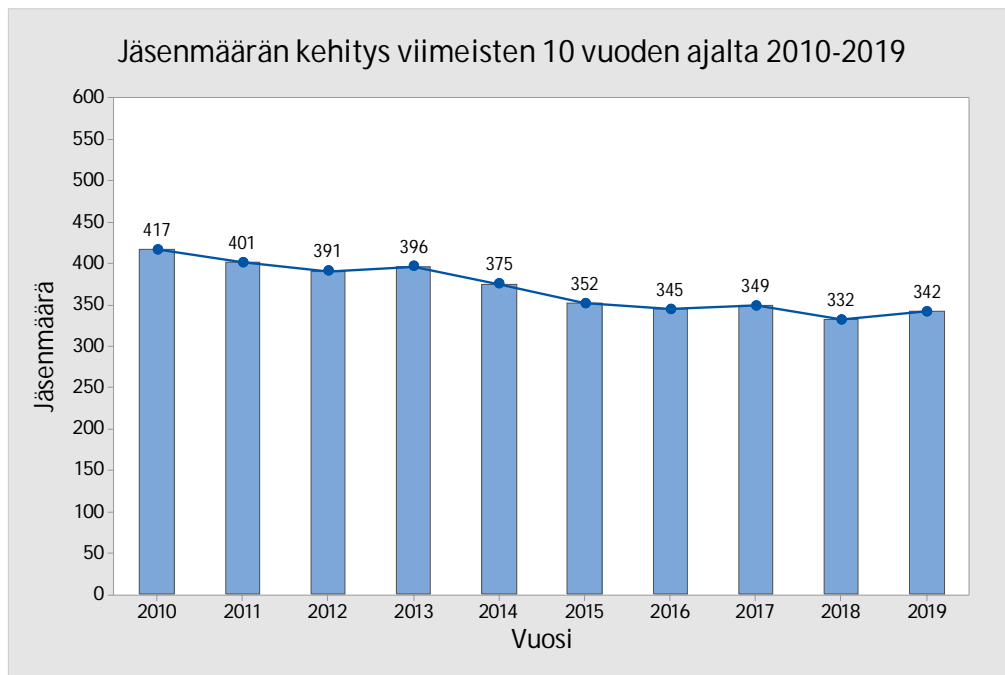
Yhdistyksen hallitukseen kuuluu puheenjohtaja ja 6 (kuusi) jäsentä. Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan vuodeksi kerrallaan sekä ottaa vuodeksi kerrallaan rahastonhoitajan ja sihteerin joko keskuudestaan tai hallituksen ulkopuolelta. Hallituksen puheenjohtaja ja jäsenet valitaan yhdistyksen syyskokouksessa. Puheenjohtajan toimikausi on kaksi kalenterivuotta ja jäsenten toimikausi kolme kalenterivuotta. Erovuorossa on vuosittain kaksi jäsentä.

Yhdistys julkaisee neljä kertaa vuodessa ilmestyvää Basenji-lehteä, joista yksi lehti on vuosikirja. Yhdistyksen sähköinen tiedotuskanava on sivusto www.basenji.fi. Sosiaalisessa mediassa yhdistys on läsnä Facebook- sivujensa (<https://www.facebook.com/Suomen-Basenjit-Finnish-Basenjis-ry>) avulla. Yhdistys järjestää vuosittain erikoisnäyttelyn, rata- ja maastomestaruuskilpailun, pentutapaamisen, basenjipäivät sekä muita tapahtumia tilanteen mukaan.

Rotujärjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Suomen Basenjit ry:n jäsenmäärässä tapahtui pienehkö lasku 2010-2013 jälkeen, mutta on sen jälkeen pysynyt tasaisena. Vuoden 2019 jäsenmäärä eriteltynä jäsenyypeittain oli 290 varsinaisjäsentä, 46 perhejäsentä, 82 ainaisjäsentä, 5 kunniajäsentä ja 6 ulkomaalaista jäsentä.

Kuvaaja 1. Yhdistyksen jäsenmääriä (Lähde: Suomen Basenjit ry:n arkisto)

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Jalostustoimikunnan valinta tapahtuu yhdistyksen hallituksen toimesta kahdeksi vuodeksi kerrallaan ja työskentely tapahtuu hallituksen valvonnan alaisena. Jalostustoimikunnan muodostaa neljä henkilöä, jotka kollegiaalisesti hoitavat tehtävän. Toimikunta valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja sihteerin. Toimikunnalla on mahdollisuus täydentää itseään enintään kahdella lisäjäsenellä, jotka hyväksytetään yhdistyksen hallituksella.

Jalostustoimikunta pyrkii edistämään rodunjalostusta, jonka tavoitteena on käyttöominaisuuksiltaan ja ulkomuodoltaan rodunomainen, fyysisesti ja psyykkisesti terve koira. Jalostusneuvonnan on oltava puolueetonta ja yksinomaan rodun parasta tarkoittavaa. Toimikunnan tehtävänä on katsoa täyttävätkö jalostukseen käytettävät koirat JTO:ssa esitetyt vaatimukset. Jalostustoimikunta voi antaa myös suositteluja, mutta kasvattajalle on viime kädessä päätöksen teko ja vastuu. Toimikunnassa on neljä jäsentä, jotka tuntevat rodun ja omaavat riittävät tiedot perinnöllisyydestä, rakenteesta ja terveyteen liittyvistä asioista. Toimikuntaan kuuluu myös tuomarijäsen, joka suorittaa jalostus- ja jälkeläistarkastukset.

Suomen Basenjit ry:n jalostustoimikunta toimii aktiivisesti ja yhteistyössä kasvattajien kanssa. Suurin osa kasvattajista noudattaa JTO:n vaatimuksia ja anoo jalostustoimikunnan hyväksymistä suunnitelluille yhdistelmille. Hyväksytyt yhdistelmät pääsevät yhdistyksen pentuvälitykseen.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen

edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % laskettuna rodun viiden viimeisen vuoden aikana Suomessa syntyneistä pentumäärästä. Jos rodussa rekisteröidään viiden vuoden aikana yhteensä 300 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 15 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % laskettuna viiden vuoden rekisteröinneistä.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Taulukko 1. Vuositilasto – rekisteröinnit viimeisten 10 vuoden ajalta (Lähde: KoiraNet)

Rekisteröinnit	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Pennut (kotimaiset)	70	64	45	67	56	57	68	55	29	91
Tuonnit	8	5	6	1	13	4	7	9	4	5
Rekisteröinnit yht.	78	69	51	68	69	61	75	64	33	96
Pentueet	15	14	9	14	13	11	16	12	7	20
Pentuekoko	4,7	4,6	5,0	4,8	4,3	5,2	4,2	4,6	4,1	4,6
Kasvattajat	11	11	9	11	9	9	11	9	7	18

Rekisteröintimäärät Suomessa

Vuosittaiset basenjen rekisteröintimäärät ovat olleet verraten tasaisia lukuun ottamatta vuoden 2011 (33kpl) määrää. Viimeisen 10 vuoden aikana rekisteröintimäärät Suomessa ovat olleet keskimäärin 66 yksilöä vuodessa.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Viimeisen 10 vuoden aikana tuontikoirien määrä per vuosi on vaihdellut 1-13 yksilön välillä. Keskimäärin basenjeja tuodaan Suomeen 6 yksilöä vuodessa.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Jalostukseen käytettyjen basenjen keskimääräinen ikä on uroksilla hieman noussut edellisen 10-vuotistarkastelukauden (2005-2014) 3-4 vuodesta 5 vuoteen ja nartuilla pysynyt 3-4 vuoden tuntumassa viimeisen 10 vuoden aikana.

Taulukko 2. Jalostukseen käytetyt eri urokset (Lähde: KoiraNet)

Jalostukseen käytetyt eri urokset	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
kaikki	14	12	9	14	11	10	16	11	7	17
kotimaiset	8	5	4	6	6	5	8	7	1	4
tuonnit	1	3	2	2	3	4	6	3	2	8
ulkomaiset	5	4	3	6	2	1	2	1	4	5
keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5v9 kk	7v1kk	6v4kk	5v1kk	5v1kk	4v4kk	4v4kk	3v4kk	6v4kk	2v9kk

Taulukko 3. Jalostukseen käytetyt eri nartut (Lähde: KoiraNet)

Jalostukseen käytetyt eri nartut	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
kaikki	15	14	9	14	13	11	16	12	7	20
kotimaiset	7	12	7	10	9	7	15	9	6	16
tuonnit	8	2	2	4	4	4	1	3	1	4
keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3v11kk	3v7kk	4v2kk	3v7kk	3v7kk	3v5kk	3v5kk	3v4kk	4v	4v

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitoyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja

nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. (Lähde: MMT Katariina Mäki, Suomen Kennelliitto, www.kennelliitto.fi)

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Sukusiitosasteen keskiarvot ovat pysyneet alhaisena. Vaihteluväli viimeisen 10 vuoden aikana on ollut 0.23 - 1.29 % välillä ja 10 vuoden keskiarvo 0.78%. Lisäksi sukusiitosaste on alentunut lähes puolella tarkastelujaksolla (edellisen tarkastelujakson 2005-2014 keskiarvo 1.30%). Laskettuun keskiarvoon vaikuttaa kuitenkin vääristävästi tuontikoirien jalostuskäyttö, sillä useimmista tuontikoirista Kennelliiton jalostustietojärjestelmään on tallennettu vain kolmen polven sukutaulu Kennelliiton yleisen käytännön mukaisesti. Ulkomaisten, Suomeen rekisteröimättömien urosten osalta Kennelliitto tallentaa kahden polven sukutaulun. Sukupolvitiedot ovat näin ollen osaltaan puutteelliset ja jalostustietojärjestelmän ilmoittama sukusiitosaste on aliarvio todellisesta lukemasta. Yleiskuvan tilanteesta luvut kuitenkin antavat, eikä sukusiitosprosentissa ilmene suuntausta huonompaan.

Taulukko 4. Vuosittainen sukusiitosaste (Lähde: KoiraNet, laskettu viidensukupolven perusteella)

Vuosi	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Sukusiitosprosentti	0,23%	1,29%	0,82%	0,58%	0,95%	1,26%	0,68%	0,30%	0,76%	0,88%

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 5. Jalostuspohja (Lähde : KoiraNet)

Vuositilasto - jalostuspohja

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Per vuosi										
pentueet	15	14	9	14	13	11	16	12	7	20
jalostukseen käytetyt eri urokset	14	12	9	14	11	10	16	11	7	17
jalostukseen käytetyt eri nartut	15	14	9	14	13	11	16	12	7	20
isät/emät	0,93	0,86	1,00	1,00	0,85	0,91	1,00	0,92	1,00	0,85
tehollinen populaatio	20 (67%)	18 (64%)	12 (67%)	19 (68%)	16 (62%)	14 (64%)	21 (66%)	16 (67%)	9 (64%)	25 (62%)
uroksista käytetty jalostukseen	0%	0%	0%	9%	14%	3%	17%	18%	18%	11%
nartuista käytetty jalostukseen	3%	3%	10%	18%	38%	19%	32%	35%	50%	29%

Per sukupolvi (4 vuotta)										
pentueet	52	50	47	54	52	46	55	52	61	71
jalostukseen käytetyt eri urokset	39	36	38	43	40	38	46	43	46	51
jalostukseen käytetyt eri nartut	47	45	40	49	49	44	51	46	52	60
isät/emät	0,83	0,80	0,95	0,88	0,82	0,86	0,90	0,93	0,88	0,85
tehollinen populaatio	59 (57%)	55 (55%)	52 (55%)	62 (57%)	61 (59%)	56 (61%)	66 (60%)	60 (58%)	66 (54%)	76 (54%)
uroksista käytetty jalostukseen	2%	6%	7%	11%	13%	15%	15%	16%	18%	20%
nartuista käytetty jalostukseen	8%	19%	22%	27%	31%	32%	34%	34%	30%	24%

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Jalostusurosten ja -narttujen määrä on pysynyt suhteellisen tasaisena 10 vuoden tarkastelujaksolla. Pienet prosenttiosuudet viimeisten vuosien kohdalla tarkoittavat, että niinä vuosina syntyneitä koiria ei ole vielä käytetty jalostukseen. Pentueiden vuosittainen lukumäärä on muutamaa poikkeusta (v.2010 20 pentuetta, v. 2011 7 pentuetta) lukuun ottamatta ollut melko vakio.

Isät/emät luku

Suhdeluku kuvaa sitä, kuinka tasaisesti uroksia ja narttuja käytetään jalostukseen. Mitä lähempänä suhdeluku on lukua yksi, sitä laajemmalla pohjalla koiria on käytetty jalostukseen ja sen seurauksenaperinnöllinen vaihtelu säilyy paremmin. Mitä tasaisemmin koiria käytetään jalostukseen, sitä tehokkaammin saadaan säilytettyä rodun perinnöllistä vaihtelua.

Vuosina 2010-2019 rekisteröityjen pentueiden isät/emät -suhde on pysynyt samalla tasolla vuositasolla tarkasteltuna. Isät/emät -suhde per sukupolvi on pysynyt tasaisesti 0,80-0,93 välillä.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodunperinnöllisestä monimuotoisuudesta. Rodun monimuotoisuutta voidaan arvioida myös molekyyligeneettisesti, esimerkiksi immuunijärjestelmää säätelevien DLA- haplotyyppien lukumäärän ja heterotsygotian perusteella.

Tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuultaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä KoiraNetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geenimuotoja niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä mahdollisimman useaa eri koiraa jalostukseen ja huolehtimalla, että niiden jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme "uutta verta". Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

(Lähde: MMT Katariina Mäki, Suomen Kennelliitto, www.kennelliitto.fi)

Rodun tehollinen populaatiokoko

Basenjien tehollinen populaatiokoko on viimeisten kymmenen vuoden aikana pysynyt sekä vuosi- että sukupolvi-tasolla lähes samalla tasolla. Noin puolet maksimaalisesta jalostuspohjasta on ollut käytössä. Tuloksia analysoitaessa on huomioitava, että Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä käytetty jalostuskoirien lukumäärään perustuva tehollisen populaatiokoon laskukaava antaa suuren yliarvion todelliseen tilanteeseen nähden, sillä se ei ota huomioon jalostuskoirien keskinäisiä sukulaisuussuhteita.

Taulukko 6. Viimeisen 10 vuoden aikana (2010-2019) jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta

#	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	BULLDOBAS NO REGRETS	4	17	2,83%	3%	11	45	5	21
2	KIMWITU'S DUKE E.	3	17	2,83%	6%	7	25	3	17
3	HANISHAN WINNER TAKES IT ALL	3	16	2,67%	8%	1	5	3	16
4	ORANGE PIPS CODENAME KYRIL	3	15	2,50%	11%	4	20	3	15
5	KLASSIC'S DAYDREAM BELIEVER	3	15	2,50%	13%	6	26	3	15
6	ZAHLEKA MY OWN WAY	3	15	2,50%	16%	4	20	3	15
7	PERRADA UNICAN GURU THE GREAT	3	15	2,50%	18%	3	9	3	15
8	I LOVE PARIS OF SWALA PALA	3	14	2,33%	21%	2	8	3	14
9	HI-LITE HOT ROD	2	12	2,00%	23%	4	14	2	12
10	AJIBU LIFE AND SOUL	2	12	2,00%	25%	0	0	2	12
11	DHARIAN'S SWEET DETERMINATION	2	11	1,83%	26%	3	12	3	16
12	SONBAR'S TOM TERRIFIC FOR AJIBU	2	11	1,83%	28%	4	12	2	11
13	JASIRI-SUKARI WIN DIESEL	2	11	1,83%	30%	2	6	2	11
14	I'M ON A MISSION AFRIKATA	2	11	1,83%	32%	0	0	2	11
15	ANKHU BAROOS AT BULLDOBAS	3	11	1,83%	34%	2	5	3	11
16	HANISHAN REAL THING	2	10	1,67%	35%	0	0	2	10
17	KANIBARU LAMBADA KAOMA	2	10	1,67%	37%	0	0	2	10
18	ROSONE'S VINO VERDUZZO	2	10	1,67%	39%	0	0	2	10
19	FARAOLAND XCUSE ME DESMOND	2	10	1,67%	40%	2	4	2	10
20	ECHO OF DREAMS AFRIKATA	2	10	1,67%	42%	0	0	2	10

Taulukossa 6. tarkastellulla ajanjaksolla on jalostukseen käytetty yhteensä 89 eri urosta. Yhteensä 26 urosta on käytetty tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista. Kahdestakymmenestä käytetyimmästä uroksesta yhteensä 12 on tuontikoiria.

Taulukko 7. Viimeisen 10 vuoden aikana (2010-2019) jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua

#	Narttu	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	LEONIVER'S PRIDE N PREJUDICE	3	19	3,16%	0	0	3	19
2	C-QUEST JOKUBA DOUBLE PLAY	3	18	2,99%	3	8	3	18
3	HI-LITE BULLDOBAS WOW FACTOR	3	14	2,33%	0	0	3	14
4	BULLDOBAS CROWN JEWEL	3	13	2,16%	8	38	3	13
5	I KNOW A SECRET AFRIKATA	2	12	1,99%	0	0	2	12
6	C-QUEST JOKUBA ANYTHING BUT SILENT	2	12	1,99%	3	12	2	12
7	EASY COME EASY GO AFRIKATA	2	11	1,83%	2	8	2	11
8	YULARA ROWAN	2	10	1,66%	1	4	2	10
9	WAZAZI THE ONE AND ONLY	2	10	1,66%	3	17	2	10
10	JUICY NEWS AFRIKATA	2	9	1,50%	0	0	2	9
11	BULLDOBAS ZANDRA SAFEGUARD	2	9	1,50%	0	0	2	9
12	MZALIA PLAYING TRICKS	2	9	1,50%	4	21	2	9
13	ORANGE PIPS AFRICAN VIOLET	2	9	1,50%	6	28	2	9
14	HANISHAN QUE SERA SERA	2	9	1,50%	0	0	2	9
15	AJIBU DIXIE ROSE	2	8	1,33%	3	14	2	8
16	BET HALF ON ELDORADO AT STERNHIMMEL	1	7	1,16%	1	7	2	13
17	ORANGE PIPS BLACK CORDELIA	1	7	1,16%	0	0	1	7
18	FARAOLAND LA VIE EN ROSE	1	7	1,16%	0	0	1	7
19	AJIBU MISCHIEF ON MY MIND	1	7	1,16%	0	0	1	7
20	STERNHIMMELS LATERNA MAGICA	1	7	1,16%	3	13	1	7

Taulukossa 7. tarkastellulla ajanjaksolla kahdestakymmenestä käytetyimmistä nartusta 10 on tuontikoiria, näistä viiden käytetyimmän joukossa kolme.

Jalostuskoirien käyttömäärät

Yksittäisten jalostuskoirien jälkeläismäärät ovat pysyneet maltillisina. Uroksissa kolmella eniten käytetyimmällä on kullakin yli 15 jälkeläistä. Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % laskettuna rodun viimeisen viiden vuoden aikana Suomessa rekisteröidyistä basenjeista (Suomessa syntyneet ja tuontikoirat). Basenjilla tämä tarkoittaisi 17 jälkeläistä. Kahdella eniten käytetyllä uroksella on 17 jälkeläistä ja kolmanneksi käytetyimmällä 16. Taulukossa esitellyillä 4.- 8. sijalla olevilla uroksilla määrä on pysynyt 14 - 15 jälkeläisessä ja 9.-20 sijalla olevilla 10-12 jälkeläistä. Nartuissa eniten käytetyllä yksilöllä on 19 jälkeläistä.

Uroksissa toisen polven jälkeläisiä eniten on ensimmäisenä olevalla Bulldobas No Regrets (46), toiseksi eniten viidentenä olevalla Klassic's Daydream Believer (26) ja kolmanneksi eniten toisena olevalla Kimwitu's Duke E (25). Nartuissa eniten toisen polven jälkeläisiä on listan sijalla neljäntenä olevalla Bulldobas Crown Jewel (38) ja toiseksi eniten listan toisena olevalla Orange Pips African Violet (28). Toisen polven jälkeläismäärät eivät basenjilla ole kuitenkaan huomattavan runsaita ja määrät ovat pienentyneet huomattavasti aikaisemmista vuosista.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Valtaosa käytetyimpien urosten taulukon koirista on tuontikoiria tai ulkomailla asuvia uroksia (12) jotka eivät keskenään ole lähisukulaisia. Kaikkiaan listan uroksilla löytyy joitakin huomioitavia sukulaisuussuhteita. Ensimmäisenä oleva Bulldobas No Regrets on isänä listan uroksille Hanishan Winner Takes It All (3.sija) ja Hi-Lite Hot Rod (9.sija). Listalla neljäntenä oleva Orange Pips Codename Kyril on isä urokselle Rosone's Vino Verduzzo (18.sija). Uroksilla Ajibu Life And Soul (10.sija) ja Jasiri-Sukari Win Diesel on sama isä, jonka täysveli on sijalla kahdeksantena olevan I Love Paris Of Swala Pala isä. Sijalla 16 oleva Hanishan Real Thing on kolmanneksi käytetyimmän uroksen Hanishan Winner Takes It All emon pentueveli.

Narttujen vastaavaa taulukkoa tarkastellessa löytyy myös joitakin mainittavia sukulaisuussuhteita. Listan kolmantena olevan nartun Hi-Lite Bulldobas Wow Factor emo on listan neljäntenä oleva Bulldobas Crown Jewel ja lisäksi sillä on sama isä kuin nartulla Bulldobas Zandra Safeguard (11. sija). Sijalla 13 oleva Orange Pips African Violet on nartun Orange Pips Black Cordelia (17. sija) emo. Sijalla 16. oleva BET Half On Eldorado At Sternhimmels on nartun Sterhimmels Laterna Magica (20. sija) emo. Myös narttujen taulukossa korostuu tuontikoirien osuus (11).

Kun vertaillaan urosten ja narttujen listaa keskenään löytyy lisää lähisukulaisuuksia. Urosten listalla toisena oleva Kimwitu's Duke E on narttujen Hi-Lite Bulldobas Wow Factor (3.sija) ja Bulldobas Zandra Safeguard (11. sija) isä. Narttulistalla neljäntenä oleva Bulldobas Crown Jewel on emo urokselle Hi-Lite Hot Rod (9. sija). Urosten listan neljännen Orange Pips Codename Kyril emo Orange Pips African Violet löytyy narttulistalla sijalta 13 ja sisarpuoli Orange Pips Black Cordelia sijalta 17. Nartun I Know A Secret Afrikata (5. sija) pentueveli on uros I'm On A Mission Afrikata (14.sija). Narttu Easy Come Easy Go Afrikata (7. sija) ja uros Echo Of Dreams Afrikata ovat pentuesisaruksia. Urosten listan viidennen Klassic's Daydream Believer tytär on Ajibu Mischief On My Mind (19. sija).

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Niiden maiden osalta, joista rekisteröintimääriä on saatu, basenjeita on rekisteröity edelleen selkeästi eniten Amerikassa. Myös Australia on ollut rodun merkittävä kasvatusmaa, mutta siellä rekisteröinnit ovat huippuvuosista laskeneet. Viimeisen kymmenen vuoden aikana on voitu havaita, että rodun suosio

mm. Keski-Euroopan maissa, Baltiassa ja Venäjällä on selvästi kasvanut.

Vuosien 2010 – 2019 aikana Suomeen eniten basenjeja on tuotu Ruotsista (10), ja Virosta (8). Useampi kuin yksi basenji tuotiin Puolasta (6), Liettuasta (6), Venäjältä (6), Liettuasta (6), Saksasta (5), Tanskasta (5), Amerikasta (4), Ranskasta (4), Englannista (3) ja Australiasta (3).

Eri maiden basenjikannat perustuvat samoihin aikanaan Afrikasta Englantiin tuotuihin koiriin. Geneettisen pohjan laajentamiseksi basenjeja on tuotu 1980-luvun lopulla ja 2000-luvulla suoraan Afrikasta, lähinnä Kongon Demokraattisesta tasavallasta. Nämä nk. Avongara-basenjit on otettu rotuun American Kennel Clubin kautta ja niiden vaikutus näkyy jo eri puolilla maailmaa. Myös Suomessa on käytetty jalostukseen Avongara-basenjeja ja Avongara-sukuisia koiria.

Taulukko 8. Basenjen rekisteröintimäärät muissa maissa 2010-2019

Vuosi	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Australia	94	101	84	78	104	-	-	-	-	-
Iso-Britannia	49	28	46	46	41	52	32	59	35	70
Norja	44	45	18	28	54	32	45	36	38	27
Ruotsi	105	91	83	59	103	66	52	63	59	38
USA	596	566	564	561	601	516	556	625	618	623
Viro	9	6	27	24	28	21	37	25	35	23
Liettua	13	32	20	32	43	-	-	-	-	-
Latvia	14	27	33	20	44	30	38	49	46	76
Puola	99	95	94	95	110	121	153	171	187	-

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Basenji on verrattain pieni rotu Suomessa ja sen tehollinen koko asettuu 50-100 välille. Suomen populaatio ei kuitenkaan ole suljettu ja vuosittain tuodaan uusia koiria jalostukseen tai käytetään tuontispermaa. Tuodutkin koirat ovat kuitenkin usein sukua, ainakin osalle, suomalaisia basenjeja. Narttuja käytetään kohtalaisen tasaisesti jalostukseen. Jalostukseen käytettävien urosten suhteellinen osuus on jonkin verran narttuja pienempi (isät/emät 0,80-0,93). Viimeisen 10 vuoden aikana ei yhtäkään narttua tai urosta ole käytetty yli suositusrajan.

Vuosittainen sukusiitosaste on ollut viimeisen 10 vuoden aikana alhaisempi (ka 0.78 %) kuin edellisen jakson aikana (2005-2014 ka 1,30 %).

Geenipohjaa on pyritty laajentamaan käyttämällä viimeisen 25 vuoden aikana Afrikasta tuotujen koirien jälkeläisiä tai sieltä suoraan tuotuja koiria. Näiden koirien tyyppi ja koko eroaa jonkin verran nk. länsimaisesta basenjista. Basenjen koon kasvaminen ja rakenteelliset muutokset, kuten suuret korvat, suorahko häntä, pidempi kuono ja loivempi otsapenger sekä vaaleammat silmät, ovat merkitykseltään vähäisiä suhteessa näiden Avongara - basenjen tuomaan hyötyyn.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Koiran luonne on sen tärkein ominaisuus, kun ajatellaan koiran asemaa ihmisen seuralaisena. Luonne muodostuu koiran perimän ja ympäristön yhteisvaikutuksesta. Kasvatuksessa tuleekin aina pyrkiä siihen, että jalostukseen käytettävät yksilöt ovat luonteeltaan ja käyttäytymiseltään ongelmattomia. Tällöin tuetaan myös koirien omaa hyvinvointia, sillä esimerkiksi stressiherkälle koiralle saattaa puhjeta muita koiria herkemmin erilaisia sairauksia. Ympäristövaikutuksista suuri merkitys koiran luonteelle on pentuajan kokemuksilla, jotka alkavat jo kasvattajan luona. (Lähde: www.kennelliitto.fi/kasvatus-ja-terveys/koiran-luonne-ja-kayttaytyminen)

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan basenjin tulee olla luonteeltaan itsenäinen ja älykäs, kuitenkin omistajaansa kiintyvä ja valpas. Rotumääritelmä sisältää myös maininnan siitä, että basenji voi olla vieraita kohtaan pidättyväinen.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Basenjeilla ei ole erillisiä näyttely- tai käyttölinjoja.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Basenjeilla ei ole PEVISA-ohjelmaan sisällytettyä luonteen käyttöominaisuuksien tai käytöksen testausta.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Vuonna 2018 tehtiin kasvattajille ja omistajille suunnattu luonteeseen ja käyttäytymiseen keskittyvä kysely (kooste liitteessä 5). Kyselyssä nousi esiin basenjin luonteen kehittyminen hyvään suuntaan; terävyys on selvästi vähentynyt ja avoimuus on lisääntynyt. Noin 76% vastanneista antoi basenjinsa luonteelle arvosanan väliltä 8-10 ja vajaa 20% väliltä 6-7 (Skaala 1-10). Tyytyväisyys basenjin luonteeseen kertoo mahdollisesti myös siitä, että vaikka tietyt rodunomaiset piirteet saattavatkin tuoda lisähaasteita arkeen, ollaan silti yleisesti ottaen tyytyväisiä oman koiran luonteeseen eli normaali arki sujuu vaivatta. Vastauksista löytyi kuitenkin muutama tapaus, joiden mielestä oma basenji ei ansainnut luonteensa puolesta hyvää arvosanaa pääosin siksi, että koira koettiin arvaamattomaksi ja epäsosiaaliseksi.

Arvion lisäksi pyydettiin kuvailemaan oman basenjin luonnetta valitsemalla valmiista vaihtoehdoista sopivimmat. Sieltä voimakkaimmin tulivat esiin kuvaukset älykäs/keksiväinen, leikkisä, vilkas/eloisa, utelias, itsevarma ja itsenäinen sekä näiden lisäksi kuvattiin basenjia paljon myös sanalla rauhallinen. Hieman ehkä yllättäen sosiaalinen ja helposti hallittavissa tulivat myös esiin useissa vastauksissa.

Runsas puolet (60%) vastaajista oli sitä mieltä, että basenji on luonteeltaan yleisesti ottaen haastava. Lähes 20 % oli sitä mieltä, että basenji on vaativa ja lähes 30% sitä mieltä, että melko helppo. Muutama vastaaja piti rotua helppona, mutta yksikään ei vaikeana.

Rodun suurin huolenaihe tai ongelma luonteessa/käyttäytymisessä liittyvissä vastauksissa mainittiin ominaisuuksia kuten reviiritietoisuus, riistavietti, pidättyneisyys, arvaamattomuus ja itsepäisyys. Nämähän ovat niin sanotusti rodulle tyypillisiä piirteitä eikä niiden pitäisi tulla rotuun tutustuneelle yllätyksenä. On tietenkin ymmärrettävää, että nämä ovat samalla myös ominaisuuksia, jotka voivat aiheuttaa haasteita arjessa, vaikka ne tiedostettaisiinkin. Mainintoja oli myös aggressiivisuudesta, josta on hyvä muistaa, että se ei varsinaisesti ole luonteen piirre vaan muihin kohdistuvaa käyttäytymistä, jonka motiivina on esimerkiksi puolustus tai hyökkäys. Se saattaa myös olla merkki pelosta. Tällaiset tilanteet vaativat omistajalta hyvää koiranlukutaitoa.

Luonteeseen on pyritty vaikuttamaan jalostusvalinnoilla ja vallitseva käsitys tällä hetkellä on, että basenjen luonne on kehittynyt avoimempaan ja vähemmän terävään suuntaan.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus ovat Kennelliiton virallisia testejä, joilla arvioidaan koiran luonnetta ja käyttäytymistä. Basenjen osallistuminen luonnetta ja käyttäytymistä mittaaviin testeihin on ollut vähäistä. Viimeisen kymmenvuoden aikana basenjeja on osallistunut luonnetesteihin yhteensä 5 kpl ja MH-luonnekuvaukseen 2kpl.

Taulukko 9. Basenjen vuosittaiset osallistumismäärät luonnetta ja käyttäytymistä mittaavissa testeissä 2010-2019

Koemuoto	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Luonnetesti (LT)	2	1	0	0	0	1	0	0	1	0
MH-luonnekuvaus (MH)	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0

Käyttäytymisen jalostustarkastus

Käyttäytymisen jalostustarkastus on suhteellisen uusi testimuoto ja siinä keskitytään erityisesti arkipäiväisiin tilanteisiin ja asioihin kuten käsiteltävyyteen, alusta-arkkuuksiin ja ääniherkkyyteen. Tarkastus tarjoaa täydennystä tietoon, jota saadaan muista virallisista luonteen ja käyttäytymisen arviointimenetelmistä. Käyttäytymisen ihanneprofiili on vasta laadittu basenjille (liite 4), joten yhtään tarkastusta ei ole vielä toteutettu.

Ulkomuodon Jalostustarkastus

Ulkomuodon jalostustarkastuksessa koiran rakenne arvioidaan yksityiskohtaisesti. Suomen Kennelliiton jalostustarkastus pohjautuu rotumääritelmään, jalostuksen tavoiteohjelmassa asetettuihin tavoitteisiin sekä rotukohtaisiin ohjeisiin. Suomen Basenjit ry on luonut oman yksityiskohtaisen jalostustarkastuksen basenjille (liite 3), jonka aikana tarkastellaan myös käyttäytymistä. Tarkastus on yksityiskohtaisempi ja kestää kauemmin kuin näyttelytilanne ja on siksi stressaavampi. Tarkastusten suorituspaikat ja -tilanteet vaihtelevat erittäin paljon ja koirien lähtötilanteet ovat erilaiset, toisia on harjoitettu näyttelytilannetta silmällä pitäen, toisia ei mahdollisesti lainkaan. Lisäksi otanta on hyvin pieni, joten jalostustarkastusten perusteella ei voi vetää minkäänlaista johtopäätöstä basenjen luonteista yleisesti. Jalostustarkastuksiin osallistuneet koirat ovat pääsääntöisesti käyttäytyneet hyvin.

Näyttelyt

Vuodesta 2014 alkaen näyttelyarvosteluihin lisättiin kohta koiran käyttäytymisen arvioinnista (suhtautuminen tuomariin). Kirjattavat luonnemerkinnät ovat: käsiteltävissä (rodunomainen

lähestyttäessä), väistää tai vihainen. Basenjeissa on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana vuosittain 1-2 tapausta, jotka ovat saaneet merkinnän väistää tai vihainen. Tapaukset ovat olleet yksittäisiä ja muissa näyttelyissä sama koira on saanut merkinnän rodunomainen lähestyttäessä.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Basenji on metsästyskoira, jota käytettiin riistan etsimiseen ja ajamiseen. Niiden avulla metsästettiin esim. leijonia, rämerottia ja gaselleja. Basenjin käyttö metsästykseseen on nykyään vähäistä. Suomessa on kuitenkin yksittäisiä henkilöitä, jotka käyttävät basenjeja linnustuksessa. USA:ssa on pieni määrä metsästäjiä, jotka käyttävät basenjiä myös riistan ajamiseen.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Basenjilla on yhä voimakas metsästysvietti. Näöllä ajamisviettä käytetään hyväksi vinttikoirien maasto- ja ratajuoksukilpailuissa ja lähes kaikki basenjit ajavat innokkaasti viehettä. Rodun kannalta on tärkeää, että käyttöominaisuudet otetaan huomioon jalostuksessa.

Kokeet

Suosituimmat harrastukset rodun keskuudessa ovat näyttelyiden lisäksi vinttikoirien rata- ja maastajuoksukilpailut. Myös agilityssä, rallytokossa ja metsästyskoirien jäljestämiskokeissa kilpailee muutamia basenjeita. Rotuyhdistys huomioi toiminnassaan vuosittain harrastavat basenjit palkitsemalla mm. näyttelymenestyksen perusteella vuoden pennun/uroksen/nartun, vuoden maasto- ja ratajuoksijan sekä agilitybasenjin.

Rata-, maasto- ja ajuekokeet

Rata- ja maastajuoksukilpailuja voidaan pitää eräänlaisina käyttökokeina basenjeille. Parhaimmillaan basenji on ketterä, innokas ja älykäs juoksija. Basenji ajaa usein viehettä kuin elävää riistaa eli pyrkii pakottamaan sitä haluamaansa suuntaan sen sijaan, että se vain seuraisi viehettä. Molemmissa juoksulajeissa basenji on pärjännyt hyvin, koska se on usein nk. viehevarma. Alkuperäisessä metsästyskäytössä olevat basenjit tunsivat toisensa ja niillä oli kullakin oma roolinsa, joka määräytyi kokemuksen ja nopeuden mukaan. Rata- ja maastajuoksukilpailuissa koirat joutuvat juoksemaan tuntemattomien koirien kanssa, mikä johtaa silloin tällöin kilpakumppanin häirintään ja juoksusuorituksen hylkäämiseen. Maastajuoksussa basenji alkaa yleensä käyttää kokemukseen perustavaa tietoa siitä, miten viehe käyttäytyy ja alkaa ennakoida sen liikkeitä. Ne myös muistavat aikaisempien kilpakumppaniensa juoksutyylin ja nopeuden ja muuttavat omaa suoritustaan niiden mukaan. Näitä ominaisuuksia ei yleensä arvosteta juoksusuoritusta arvosteltaessa. Koiran perimä määrää pitkälti koiran nopeuden ja juoksutyylin. Kisasuoritukseen vaikuttaa lisäksi oleellisesti koiran kunto, mikä puolestaan on omistajan vastuulla.

Vuonna 2010 vinttikoirien ajuekokeet hyväksyttiin viralliseksi muodoksi osana maastokoetta ja vuonna 2013 Kennelliitto hyväksyi ajuekokeen omaksi koemuodokseen. Ajuekokeen päätarkoitus on saada tietoa näöllään ajavien koirien yhteistoiminnasta niiden metsästäessä ryhmänä. Ensimmäinen basenji ajue nähtiin kisaradoilla vuonna 2019. Basenji voi saavuttaa käyttövalion arvon rata-, maasto- ja ajuejuoksussa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana (2010-2019) käyttövalion arvon on saavuttanut maastajuoksussa 15 ja ratajuoksussa 14 basenjiä.

Agility ja rallytoko

Agilityssä kisaaminen on hyvin vähäistä, mutta aktiivisesti kisaavista basenjeista suurin osa on noussut agilityn vaikeimpaan 3- luokkaan, jossa vuonna 2019 saavutettiin rodun ensimmäinen agilityserti. Viime

vuosina on nähty myös ensimmäiset rodun edustajat rallytoko - kisoissa. Basenjit ovat nopeita oppimaan, mutta eivät kestä voimakasta kertaamista, joten koulutuksessa tulee panostaa koiralle mieleiseen, kekseliääseen motivointiin. Joskus harrastamisessa ongelmaksi muodostuu myös koiran hallitseminen vapaana.

Metsästyskoirien jäljestämiskoe (MEJÄ)

Basenji soveltuu hyvin verijäljen seuraamiseen, mutta osallistumisaktiivisuus on tähän mennessä ollut vain yksittäisten koirien varassa.

Taulukko 11. Eri lajeissa kilpailleet basenjit ja suoritusten lukumäärät v. 2010-2019

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Vinttikoirien maastajuoksukilpailu										
Suorituksia	60	58	74	82	64	110	104	141	287	299
Kisanneita koiria	31	30	38	36	31	35	32	46	41	48
Vinttikoirien ratajuoksukilpailu										
Suorituksia	40	61	62	73	63	27	89	106	86	94
Kisanneita koiria	13	17	17	19	14	12	19	26	28	25
Agility										
Suorituksia	93	78	122	98	78	73	58	50	44	9
Kisanneita koiria	4	4	6	5	4	4	4	4	3	2
Metsästyskoirien jäljestämiskoe										
Suorituksia	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Kisanneita koiria	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Rallytoko										
Suorituksia	12	7	6	3	0	0	0	0	0	0
Kisanneita koiria	3	3	3	3	0	0	0	0	0	0
Vinttikoirien ajuekoe										
Suorituksia	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kisanneita koiria	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Ei ole.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Basenji on näöllä metsästävä koira, minkä takia se pyrkii jahtaamaan kaikkea liikkuvaa. On hyvä, jos sen kanssa harrastetaan vieheharjoittelua, jossa se pääsee tyydyttämään ajoviettiään. Vinttikoirien maasto- ja ratajuoksukilpailuissa se pääsee tyydyttämään rodunomaisia käyttäytymistarpeitansa. Afrikassa basenjit joko metsästivät oman ravintonsa tai varastivat ihmisten ruokatarvikkeita. Ruoan varastaminen tilanteen salliessa on basenjeille hyvin tyypillinen piirre.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Osalla basenjeista esiintyy eroahdistusta. Suurin osa sopeutuu hyvin yksin oloon. Kasvatuksella ja koulutuksella voidaan merkittävästi vaikuttaa käyttäytymiseen.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Basenji lisääntyy yleensä normaalisti.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Basenjilla on voimakas reviirivietti, minkä takia se ei usein hyväksy alueelleen vieraita koiria.

Pelot ja ääniherkkyys

Alkukantaisena koirana basenji reagoi ääniin, ja on enemmän utelias kuin pelokas vieraille ja uusille äänille. Ns. paukkuarkuutta (esim. uudenvuoden iltotulitteet) esiintyy jonkin verran, mutta se ei ole rodussa ongelma. Taipumus ääniherkkyteen on perinnöllistä, eikä voimakkaasti ääniherkkiä koiria pidä käyttää jalostukseen.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Basenji voi muuttua terävämmäksi aikuistumisen myötä, mutta keski-ian jälkeen terveys taas yleensä vähenee.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Ei tunneta basenjilla.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Basenjille on tyypillistä kohtalaisen voimakas reviirivietti sekä dominointitaitumus.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Luonteeseen voidaan vaikuttaa ja on vaikutettu jalostuksella. Käyttäytymiseen vaikuttaa myös koiran kasvatusta, koulutus ja kokemukset, minkä takia käytöksessä mahdollisesti esiintyvien ongelmien syytä ei useinkaan ole helppo määrittää. Häiritsevä käyttäytyminen vaikuttaa joissakin sukulinjoissa liittyvän voimakkaaseen reviiriviettiin ja dominointitaitumukseen, joihin voidaan vaikuttaa jalostusvalinnoilla. Arkoja tai aggressiivisia koiria ei saa käyttää jalostukseen.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Vuoden 2019 vuoden lopussa tehdyssä terveystarkastuksessa (kooste liitteessä 6.) ei noussut esiin huolestuttavia terveyteen liittyviä asioita.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

PEVISA-ohjelman voimaantulo vuosi sekä ohjelman muutokset

Basenji ei ole PEVISA-ohjelmassa.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt viat ja sairaudet

Basenji ei ole PEVISA-ohjelmassa

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Kaikkia alla mainittuja sairauksia esiintyy myös muissa maissa asuvilla basenjeilla.

Fanconin syndrooma on oireyhtymä, jossa tiettyjen ravintoaineiden (esim. glukoosin, aminohappojen ja vitamiinien) takaisinimeytyminen munuaisessa on heikentynyt. Tauti johtaa hoitamattomana elimistön happamoitumiseen ja yleistilan heikkenemiseen. Tauti puhkeaa tavallisesti basenjilla neljän ja kahdeksan vuoden välillä.

Tyypillisiä oireita ovat lisääntynyt juominen, virtsaaminen ja laihtuminen. Tutkimalla säännöllisesti virtsan glukoosipitoisuus tunnistusliuskoilla voidaan tunnistaa Fanconin syndroomaan sairastuneet koirat ennen muiden oireiden ilmenemistä.

Fanconin syndrooman aiheuttava geenivirhe on tunnistettu basenjilla. Todetun geenivirheen periytyminen on autosomaalinen, resessiivinen. On kuitenkin todennäköistä, että taudin ilmenemiseen vaikuttaa myös muut geenit. Geenitestin tulokset ovat seuraavat:

1. Perimältään terve (koiran kummassakaan alleelissa ei ole tautia aiheuttavaa mutaatiota).
2. Perimältään kantaja (koiran toisessa alleelissa on tautia aiheuttava mutaatio).
3. Perimältään sairas (koiran molemmissa alleeleissa on tautia aiheuttava mutaatio).

Perimältään sairas koira sairastuu suurella todennäköisyydellä Fanconin syndroomaan. Tauti on vakava ja vaatii jatkuvaa hoitoa, minkä takia sairastuneet koirat usein lopetetaan. Taudin esiintyminen on käytännöllisesti katsoen loppunut, koska kaikkialla maailmassa lähes kaikki jalostukseen käytettävät koirat geenitestataan.

Perimältään sairasta koira tulee käyttää jalostukseen suurta harkintaa käyttäen, sillä jalostuskäyttö erityisesti nartulla voi rasittaa koiran elimistöä ja vaikuttaa taudin aikaisempaan puhkeamiseen. Perimältään kantajia ja perimältään sairaaksi todettuja koiria tulee käyttää vain perimältään terveeksi tutkitulle kumppanille. Perimältään sairasta narttua ei saa käyttää jalostukseen. Kuolleen, ei geenitestatun, koiran pakastespermaa voidaan käyttää geenitestatulle puhtaalle nartulle. Mikäli koiran molemmat vanhemmat on geenitestattu puhtaiksi, ei koiran testausta vaadita jalostuskäyttöä varten.

Epilepsia on aivojen toiminnallinen sairaus. Epilepsia oireilee hyvin erilaisina kohtauksina. Ajan myötä voi kehittyä kouristuskohtauksia, joihin liittyy tajunnan tason alenemista. Kohtausten välillä koira on yleensä täysin normaali. Idiopaattinen eli nk. primääri geneettinen epilepsia on perinnöllinen sairaus. Eri roduilla geneettisen epilepsia taustalla on hyvin erilaisia geenivirheitä. Pieni osa geneettisestä epilepsiasta on yhden geeniparin mutaatiosta johtuvaa. Periytyminen kompleksisuus ja polygeenisuus vaikeuttaa geenivirheiden löytämistä. Idiopaattiseen epilepsiaan sairastunutta koira ei saa käyttää jalostukseen. Myöskään sen vanhempia, jälkeläisiä tai pentuesisaruksia ei tule käyttää jalostukseen.

Basenjilla esiintyy nk. kevätkohtausta, jonka syytä ei tunneta. Kohtausta esiintyy tavallisimmin myöhäiskevällä - alkukesästä. Koira saa tavallisesti kohtauksen vain kerran elämässään, mutta on basenjeja, joilla kohtausta esiintyy useampana vuonna. Esiintyminen vaikuttaa liittyvän hyönteisiin.

Tyypillisessä kohtauksessa koira alkaa syödä ruohoa ja se saattaa oksentaa. Koira alkaa horjua ja lopulta jalat pettävät. Koira on velto ja poissaoleva, mutta tajuissaan ja virkkoa tavallisesti 15-30 minuutissa. Kevätkohtaus ei vaikuta koiran mahdolliseen jalostuskäyttöön. Vuodesta 2016 alkaen kevätkohtaustapausten yleisyydestä on kerätty tietoa ja vuodessa on keskimäärin ilmoitettu 11 tapausta (yhteenveto tapauksista liitteessä 7).

Autoimmuunikilpirauhastulehdus voi johtaa kilpirauhasen vajaatoimintaan. Tavallisin kilpirauhasen vajaatoiminnan aiheuttaja on sisäsyntyinen tulehdus, joka tuhoaa kilpirauhasta. Tätä sairautta kutsutaan autoimmuuni lymfosytääriseksityroidiitiksi (ALT). ALT:hen liittyy perinnöllinen alttius. Basenjilla sitä esiintyy monia muita rotuja enemmän. Tutkimukset sen esiintymisestä basenjilla vaihtelevat 11 – 17% välillä. ALT:hen sairastuneista koirista noin 85%:lla todetaan tyroglobuliinivasta-aineita (TgAA), noin 35%:lla T3 -vasta-aineita (T3AA) ja noin 15%:lla T4 -vasta-aineita (T4AA). Vasta-aineet ovat tärkeä merkki autoimmuunitulehduksesta, koska vajaatoiminta kehittyi hitaasti ja ilmenee vasta kun 60 – 70% kilpirauhasesta on tuhoutunut.

Vajaatoiminnan oireet kehittyvät hitaasti ja ovat koiralla usein hyvin vähäisiä. Merkittävimmät seuraukset näkyvät yleensä narttukoirilla, joiden pennut voivat syntyä kuolleina tai kunnoltaan heikkoina. Vajaatoiminta ei yleensä vaikuta nartun tiinehtyvyyteen tai uroksen sperman kykyyn hedelmöittää munasoluja. Se heikentää kuitenkin sperman säilyvyyttä ja pakastettavuutta. Muita oireita voivat olla ummetus, nahanalainen pöhö, karvanvaihdon hidastuminen, karvapeitteen laadun huononeminen ja aktiivisuuden väheneminen.

Sairaus voidaan todeta verinäytteestä. Australiassa tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että 75%:lla basenjeista kokonaisT4 oli alle viitearvon ilman, että tyreotropiini(TSH) oli noussut. Alhainen T4 -arvo on todennäköisesti rodulle ominaista. Sama on todettu usealla vinttikoirarodulla. Tärkein merkki vajaatoiminnasta basenjilla on TSH:n nousu. Kuitenkin noin 15%:lla koiria TSH ei nouse vajaatoiminnassakaan.

Kilpirauhasen tilan arvioimiseksi jalostukseen käytettävältä koiralta tulee tutkia kokonais- tai vapaaT4, TSH ja TgAA. Jalostukseen kelpaamattomaksi katsotaan koira, jonka TSH-arvo on noussut yli viiterajan sekä koirat, jotka ovat TgAA- positiivisia. Mikäli lähisukulaisella on todettu vajaatoiminta tai ALT, tulee kasvattajan tarkoin harkita yksilön käyttöä jalostukseen.

Eosinofiilinen suutulehdus (eosinofiilinen granulooma, EOG) on seurausta eosinofiilisten solujen aiheuttamasta tulehduksesta suun ja nielun limakalvolla. Siihen liittyy usein limakalvon haavautuminen ja arpikudosmuodostus. Muutoksia esiintyy tavallisesti kitalaessa, nielussa tai kielessä. EOG aiheuttaa mm. yskimistä, runsasta nieleskelyä ja haluttomuutta syödä. EOG:n syyt ovat epäselviä, mutta tutkimustulokset viittaavat siihen, että se olisi sisäsyntyinen, immunopatologinen tulehdus, millä on perinnöllinen tausta. Jokaisen basenjin omistajan tulisi säännöllisesti tarkistaa koiransa suun limakalvot. EOG:n yleisyydestä ei ole tarkkaa tietoa, koska lieviä tapauksia ei välttämättä edes huomata. EOG:n sairastuneita koiria ei saa käyttää jalostukseen.

Kystinuria on sairaus, jonka aiheuttamat vakavat oireet basenjilla on tiedostettu vasta viime vuosina. Kystinuria on seurausta munuaisten aineenvaihduntahäiriöstä. Kystiiniaminohappoeritty virtsaan normaalia enemmän, koska munuaistiehyet eivät pysty ottamaan sitä takaisin normaalisti. Geenivirhe liittyy yleensä ongelmaan kystiinin takaisinotossa. Virtsan korkea kystiinipitoisuus johtaa sen

krystallisoitumiseen ja virtsakivimuodostukseen. Kystiinikivet aiheuttavat virtsarakon tulehduksen ja pahimmillaan virtsaputken tukoksen, joka hoitamattomana voi johtaa kuolemaan. Kysymyksessä on synnynnäinen sairaus, mutta oireet ilmaantuvat usein vasta 2-7 vuoden iässä. Geenivirheen periytymismallia basenjilla ei vielä tunneta. Kystinuriaan sairastuneita koiria ei saa käyttää jalostukseen. Mikäli lähisukulaisella on todettu kystinuria, tulee kasvattajan tarkoin harkita yksilön käyttöä jalostukseen.

Allergiat ovat suomalaisten basenjien terveystarkastuksen perusteella melko harvinainen ongelma. Basenjeilla esiintyy mm. ruoka-aineallergiaa, lääkeaineallergioita ja joskus myös atopiaa. Koirat voivat reagoida iho- ja/tai mahasuolikanavan oireilla. Ihon kutina voi johtaa jatkuvaan varvasvälien nuolemiseen, joka voi puolestaan johtaa furunkuloosiin. Furunkuloosi tarkoittaa ihotulehdusta, joka kohdistuu revenneestä karvatupesta vapautuneita karvoja ja sarveisainetta vastaan. Karvatupen repeäminen voi johtua nuolemisesta, traumasta, karvatupen tulehduksesta tai sarveisaineen kertymisestä karvatupen sisälle. Allergioiden huomioiminen jalostustyössä on kuitenkin tärkeää. Allergista yksilöä ei saa käyttää jalostukseen.

Napatyrää esiintyy basenjilla muita rotuja useammin. Napatyrässä vatsapeitteissä on reikä, minkä kautta vatsapaita, suolilieve ja/tai suolen osa voi työntyä ihon alle. Basenjilla tyräaukko on yleensä pieni ja tyräpussi sisältää vain rasvakudosta, eikä yleensä vaadi kirurgista korjausta. Napatyrä ei vaikuta koiran mahdolliseen jalostuskäyttöön.

Nivustyrä on myös tavallisimmin synnynnäinen ja on seurausta normaalia väljemmästä nivuskanavan aukosta, minkä seurauksena suolilieve tai osa suolesta voi tyräytyä joko kanavaan tai ihon alle. Nivustyrä vaatii yleensä kirurgisen korjauksen. Nivustyrä on melko harvinainen rodussamme. Nivustyräistä koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Purentavikoja ja hammaspuutoksia esiintyy basenjilla jonkun verran. Kasvattajan tulisi ottaa tämä huomioon jalostussuunnitelmia tehdessä.

Krooninen suolistotulehdus (Immunoproliferativeenteropathy, IPSID) on sairaus, joka johtaa suoliston imeytymishäiriöön. Oireet vaihtelevat, mutta tyypillisesti esiintyy kroonista ripulia, lihasten surkastumista ja painon laskua. Taudin periytymistä ei tunneta, mutta sairaus on mitä todennäköisimmin useamman geenin säätelemä. Myös ympäristötekijät vaikuttavat sairauden puhkeamiseen. Sairastuneiden yksilöiden, näiden jälkeläisten ja vanhempien käyttöä jalostukseen ei puollata. Toistaiseksi Suomessa ei ole diagnostisoitu yhtään tapausta. Tautia on tavattu mm. Yhdysvalloissa.

Basenjilla on todettu harvinaisena myös haiman autoimmuunitulehdusta, joka tuhoaa haiman eksokriinisen osan ja johtaa puutteelliseen ravinnon imeytymiseen suolistosta ja laihtumiseen. Sairaaksi todettua yksilöä ei saa käyttää jalostukseen. Mikäli lähisukulaisella on todettu haimatulehdus, joka on johtanut vajaatoimintaan, tulee kasvattajan tarkoin harkita yksilön käyttöä jalostukseen.

Liiallista kuparin kertymistä maksasoluihin on silloin tällöin todettu myös basenjilla. Kuparin kertyminen voi aiheuttaa hyvin lieviä oireita, mutta jos kertyminen on voimakasta johtaa se vakavaan maksavaurioon ja eläimen kuolemaan. Oireina on syömättömyys, pahoinvointi, ripuli, keltaisuus ja apaattisuus. Sairaaksi todettua yksilöä ei saa käyttää jalostukseen. Mikäli lähisukulaisella on todettu maksarappeuma, joka on johtunut liiallisesta kuparin kertymisestä, tulee kasvattajan tarkoin harkita yksilön käyttöä jalostukseen.

Puryvaattikinaasin puutosta (hemolyyttinen anemia) on aikaisemmin esiintynyt basenjilla. Siinä veren punasolujen energiatasapaino on epänormaali, mikä johtaa niiden hajoamiseen. Oireina ovat anemia ja sen seurauksena väsymys ja heikentynyt yleiskunto. Sairaus on nykyään erittäin harvinainen. Sairaus on autosomaalisesti, resessiivisesti periytyvä. Siihen on geenitesti. Hemolyyttiseen anemiaan sairastuneiden yksilöiden jälkeläiset, vanhemmat ja pentue sisarukset on testattava DNA-testillä ennen jalostukseen käyttöä. Suomessa ei ole tavattu perinnöllistä hemolyyttistä anemiaa. Sairastuneita yksilöitä ei saa käyttää jalostukseen.

Lonkkaniveldysplasia on kasvuhäiriö, jossa lonkkamaljakko ja reisiluunpää ovat epänormaalisti kehittyneet. Lonkkaniveldysplasia on monigeeninen sairaus. Myös ympäristötekijät (esim. ruokinta) vaikuttavat muutosten kehittymiseen. Tauti on harvinainen basenjilla. Mikäli toisella osapuolella esiintyy lievää dysplasiaa (C/C-lonkat), olisi hyvä, että toisella osapuolella olisi terveet lonkat (tuloksena A tai B). Kasvattajan tulee tiedostaa riskit ja tarkoin harkita vakava asteiseen dysplasiaan sairastuneen yksilön jalostuskäyttöä. Suositeltavaa on, että basenjin lonkat kuvattaisiin yli 12 kk:n iässä.

Silmäsairaudet:

Silmäsairaudet todetaan virallisessa silmätarkastuksessa ja niiden osalta noudatetaan Suomen kennelliitto ry:n ohjeita.

PPM eli persistentpupillarymembrane on kohtalaisen yleinen, mutta yleensä kliinisesti oireeton silmäsairaus, jossa sikiöaikaisen kalvon häviäminen on hidastunut tai puutteellinen. PPM on yleinen basenjilla. PPM:ssä silmään jää osa sikiöaikaisesta pupillia peittävästä kalvosta. Jäänteet kulkevat pupillin yli iriksestäirikseen (iris-iris PPM), iriksestä sarveiskalvon takapinnalle (iris-sarveiskalvo PPM), iriksestä linssin (iris-linssi PPM) etupinnalle. Pahimmillaan ne muodostavat kalvon etukammioon. Kudossäikeet katoavat monesti ennen kuin koira on 6 kuukauden ikäinen. PPM ei pahene iän mukaan ja se aiheuttaa erittäin harvoin tuntuva näön heikkenemistä. Jos iiriksen aukkoa peittää kalvo, on näkökyky heikentynyt. PPM voidaan todeta silmätarkastuksessa jo esim. 7 viikon iässä. PPM ei vaikuta koiran mahdolliseen jalostuskäyttöön. Mikäli toisella osapuolella on asteeltaan kohtalaista tai vakavaa PPM:ää, suositus on, että toisella osapuolella olisi terveet silmät.

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuminen on basenjilla esiintyvä perinnöllinen silmäsairaus, jota tunnetaan ainakin kahta eri tyyppiä, molemmat tunnetut taudit puhkeavat 4-10 vuoden iässä. Toiseen niistä on olemassa geenitesti ja sen aiheuttava geenivirhe on autosomaalinen, resessiivinen. Molemmat PRA:t voivat johtaa täydelliseen sokeutumiseen. Tauti voidaan todeta silmänpohjan tarkastuksessa, mutta vasta sen puhjettua. Basenjilla esiintyy myös nk. hyvänlaatuista verkkokalvon pigmentaatiota, joka voi näyttää samanlaiselta kuin PRA. Suomalaisilla basenjeilla on todettu yksittäisiä PRA-tapauksia. PRA:han sairastunutta yksilöä ei saa käyttää jalostukseen. PRA:han sairastuneen yksilön vanhempia ja sisarusia ei suositella jalostukseen. Jalostukseen käytettävät koirat on testattava PRA geenitestillä siten, että sairaiden yksilöiden syntyminen estetään. Kuolleen, ei geenitestatun, koiran pakastespermaa voidaan käyttää geenitestatulle puhtaalle nartulle. Perimältään kantajia ja perimältään sairaaksi todettuja koiria tulee käyttää vain perimältään terveeksi tutkitulle kumppanille. Mikäli koiran molemmat vanhemmat on geenitestattu puhtaksi, ei koiran testausta vaadita jalostuskäyttöä varten.

Kolobooma on synnynnäinen silmämunan kehityshäiriö. Basenjilla esiintyy nk. silmähermon kolobooma, joka ilmenee silmämunan pullistumana näköhermon alueella ja sitä pidetään

perinnöllisenä. Sen periytymistapaa ei vielä tunneta. Kolobooma voidaan yleensä todeta silmätarkastuksessa jo esim. 7 viikon iässä. Toistaiseksi Suomessa on todettu 2 tapausta. Koloboomaan sairastuneita koiria ei saa käyttää jalostukseen.

Harmaakaihi (HC) tarkoittaa silmän linssin sameutumista, jossa linssi menettää läpinäkyvyytensä. Tämä voi johtaa näön sokeutumiseen. Harmaakaihia esiintyy monta eri muotoa. Näistä osa on perinnöllisiä ja niiden periytymistapa voi olla toisistaan poikkeava. Basenjilla on kuvattu synnyännäinen perinnöllinen muoto. Sairaus voidaan todeta silmätarkastuksessa esim. 7 viikon iässä. Toistaiseksi Suomessa on todettu yksi synnyännäinen perinnöllinen harmaakaihitapaus. Perinnölliseen harmaakaihiin sairastuneitakoiria ei saa käyttää jalostukseen.

Sarveiskalvon dystrofiaa esiintyy basenjilla jonkun verran. Dystrofiaan liittyviä rappeuma muutoksia voi olla sarveiskalvon epiteeli-, sidekudos tai endoteelikerroksessa. Epiteelialisen muodon oireet liittyvät pinnallisiin sarveiskalvon haavaumiin, jotka ovat toistuvia ja jotka voivat ilmaantua, missä iässä tahansa. Sidekudos (stromal) muodossa sarveiskalvoon kertyy rasvaa ja siihen liittyy harvoin klinisiä oireita. Muutokset voivat ilmaantua missä iässä tahansa. Endoteliaalinen muoto aiheuttaa vakavimmat oireet. Sarveiskalvon sisäpintaa vuoraavat endoteelisolut säätelevät sarveiskalvon sidekudoskerroksen nestetasapainoa. Endoteelin rappeutuessa kehittyä sarveiskalvon pöhö, joka voi johtaa rakkalamuodostukseen ja sarveiskalvon haavaumiin. Tällä hetkellä eri muotojen mahdollista perinnöllistä taustaa ei tunneta basenjilla. Sairausten esiintymistä rodussa on syytä seurata ja mahdollinen jalostuskäytön rajaaminen perustuu viralliseen silmätarkastuslausuntoon.

Myös basenjilla esiintyy muiden rotujen lailla iän myötä kehittyviä sairauksia. Näitä ovat kuulon heikkeneminen, munuaisten rappeuma, joka ilmenee lisääntyneenä juomisena ja virtsaamisena, hammaskiven kertyminen ja hampaiden tukikudoksen tulehdus eli parodontiitti. Hampaiden resorptiota eli imeytymistä todetaan silloin tällöin.

4.3.2.1 Tutkimustuloksia

Taulukko 12. Vuosina 2010-2019 syntyneiden lonkkanivelen röntgenkuvaustulokset

Syntymävuosi	Pentuja	Tutkittu kpl	Tutkittu %	A	B	C	D	E
2010	55	6	11%	4	2	0	0	0
2011	65	5	8%	3	2	0	0	0
2012	59	0	0%	0	0	0	0	0
2013	78	2	3%	1	1	0	0	0
2014	61	2	3%	1	1	0	0	0
2015	86	2	2%	1	1	0	0	0
2016	47	1	2%	0	0	1	0	0
2017	60	1	2%	1	0	0	0	0
2018	68	0	0%	0	0	0	0	0
2019	38	0	0%	0	0	0	0	0
Yhteensä	617	19	3%	11	7	1	0	0

Taulukko 13. Vuosina 2010-2019 syntyneiden patellaluksaatiotutkimuslausunnot

Syntymävuosi	Pentuja	Tutkittu kpl	Tutkittu %	0	1	2	3	4
2010	55	2	4%	2	0	0	0	0
2011	65	4	6%	3	1	0	0	0
2012	59	3	5%	3	0	0	0	0
2013	78	4	5%	4	0	0	0	0
2014	61	2	3%	2	0	0	0	0
2015	86	4	5%	4	0	0	0	0
2016	47	2	4%	2	0	0	0	0
2017	60	5	8%	5	0	0	0	0
2018	68	0	0%	0	0	0	0	0
2019	38	0	0%	0	0	0	0	0
Yhteensä	617	26	4%	25	1	0	0	0

Taulukko 14. Vuosina 2010-2019 syntyneiden kyynernivelen röntgenkuvaustulokset

Syntymävuosi	Pentuja	Tutkittu kpl	Tutkittu %	0	1	2	3
2010	55	3	5%	2	1	0	0
2011	65	2	3%	2	0	0	0
2012	59	0	0%	0	0	0	0
2013	78	2	3%	2	0	0	0
2014	61	2	3%	2	0	0	0
2015	86	2	2%	2	0	0	0
2016	47	1	2%	1	0	0	0
2017	60	1	2%	1	0	0	0
2018	68	0	0%	0	0	0	0
2019	38	0	0%	0	0	0	0
Yhteensä	617	13	2%	12	1	0	0

Taulukko 15. Vuosina 2010-2019 syntyneiden silmätarkastustulokset v.2010-2019

Syntymävuosi	Pentuja	Tutkittu kpl	Tutkittu %	Terveitä*	Terveitä %	PPM**
2010	55	30	55%	14	47%	18
2011	65	40	62%	18	45%	19
2012	59	24	41%	14	58%	10
2013	78	32	41%	16	50%	17
2014	61	25	41%	9	36%	13
2015	86	26	30%	12	46%	16
2016	57	11	23%	4	36%	7
2017	60	8	13%	5	62%	3
2018	68	0	0%	-	-	-
2019	59	0	0%	-	-	-
Yhteensä	638					

*Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia

** Membrana Pupillaris Persistens (PPM), todettu

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyistä ei ole saatavissa yksityiskohtaista tietoa. Basenjin yleisimmät kuolinsyyt ovat tapaturmainen kuolema (tavallisesti auton alle jääminen) sekä ikääntymisen mukanaan tuomat rappeuma- ja kasvainsairaudet.

KoiraNetin kuolinsyytilaston mukaan basenjin keskimääräinen elinikä on 10 vuotta 11 kuukautta. KoiraNettiin ilmoitetuista kuolinsyistä yleisimmät ovat vanhuus (25%) ja syöpäsairaudet (17%). Nuorella iällä (alle 5- vuotiaana) kuolinsyy on ollut useimmiten tapaturma.

Taulukko 16. KoiraNetin kuolinsyytilasto vuonna 1988-2019 syntyneistä basenjeista (*Lähde KoiraNet, 17.1.2020*).

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	12 vuotta 5 kuukautta	1
Hermostollinen sairaus	7 vuotta 1 kuukautta	8
Iho- ja korvasairaudet	5 vuotta 8 kuukautta	1
Kadonnut	0 vuotta 8 kuukautta	1
Kasvainsairaudet, syöpä	12 vuotta 2 kuukautta	40
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	13 vuotta 5 kuukautta	3
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	13 vuotta 2 kuukautta	9
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	5 vuotta 9 kuukautta	11
Luusto- ja nivelsairaus	0 vuotta 11 kuukautta	1
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	10 vuotta 11 kuukautta	18
Muu sairaus, jota ei ole listalla	9 vuotta 6 kuukautta	22
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 8 kuukautta	1
Selkäsairaus	11 vuotta 7 kuukautta	3
Sisäeritysrauhasten sairaus	9 vuotta 3 kuukautta	5
Sydänsairaus	10 vuotta 11 kuukautta	6
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 7 kuukautta	17
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	15 vuotta 0 kuukautta	60
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	10 vuotta 8 kuukautta	2
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	9 vuotta 4 kuukautta	30
Kaikki yhteensä	10 vuotta 11 kuukautta	239

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Basenjin keskimääräinen pentuekoko on noin 5 pentua per pentue.

Taulukko 17. Pentuekoko 2010 -2019

Vuosi	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Pentuekoko	4,7	4,6	5,0	4,8	4,3	5,2	4,2	4,6	4,1	4,6

Astumisvaikeudet

Pieni osa uroksista ei astu. Usein se liittyy nuoruuden osaamattomuuteen ja häviää iän myötä.

Tiinehtymisvaikeudet

Pieni osa nartuista jää tyhjäksi.

Synnytysongelmat

Ongelmia esiintyy erittäin harvoin.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Ongelmia esiintyy erittäin harvoin.

Pentukuolleisuus

Pentuja kuolee harvoin. Viimeisen 10 vuoden aikana tietoon on tullut 0-2 neonataalikauden aikana kuollutta pentua vuodessa.

Synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Synnynnäiset epämuodostumat ovat harvinaisia basenjilla. Silloin tällöin todetaan huulihalkiota, kitalakihalkiota, exenkefaliaa, vesipäätä tai vatsapeitteiden avannetta. Edellä mainituilla on todennäköisesti perinnöllinen tausta.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmiille

Ei esiinny basenjilla.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Merkittävin ongelma on virtsan kystiinikivet ja epilepsia. Jokaisen koiran sukutaulussa esiintyy epilepsiaan sairastuneen koiran sukulaisia. Epilepsiariski rajoittaa ja ohjaa jalostusvalintoja. Suomessa syntyneiden basenjien epilepsiatapaukset vaikuttavat vähentyneen viime vuosina. Kystiinikivien perinnöllistä taustaa selvitetään Yhdysvalloissa ja tavoitteena on saada geenitesti jalostusvalintojen tueksi tulevaisuudessa. Kilpirauhastulehdusta (ALT) esiintyy basenjilla useita muita rotuja enemmän ja sen esiintymistä on onnistuttu jalostusvalinnoilla vähentämään.

Ongelmien mahdollisia syitä

Basenjin perimä.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Basenji (Basenji)

Ryhmä: 5.FCI:n numero 43. Hyväksytty FCI 25.11.1999, SKL-FKK 23.2.2001

Alkuperämaa: Keski-Afrikka

Vastuumaa: Iso-Britannia

KÄYTTÖTARKOITUS: Metsästys- ja seurakoira.

YLEISVAIKUTELMA: Kevytrakenteinen ja kevytluustoinen, aristokraattisennäköinen koira. Korkearaajainen rungon pituuteen verrattuna, aina ryhdikäs, valpasja älykäs. Pystykorvainen, ryppyotsainen pää on ylväästi pystyssä ja niska kauniistikaareva. Syvä rintakehä; vatsaviiva kohoaa selvästi erottuvaan vyötäröön; häntä on tiiviisti kiertynyt. Gasellimaisen viehättävä ja sopusuhtainen koira.

TÄRKEITÄ MITTASUHITEITA: Etäisyys otsapenkereestä niskakyyhmyyn on hieman suurempi kuin otsapenkereestä kirsuun.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Haukkumaton, muttei mykkä. Rodun omaerityinen ääntely muistuttaa naurun ja jodlauksen sekoitusta. Kaikin tavoin huomattavan siisti. Älykäs ja itsenäinen, kuitenkin omistajaansa kiintyvä ja valpas. Voi ollavieraita kohtaan pidättyväinen.

PÄÄ: Kun korvat ovat pystyssä on otsassa runsaasti ohuita ryppyjä, sivurypyt ovat toivottavat, eivät kuitenkaan niin runsaina, että muodostuu löysää leuanalusnahkaa. Rypyt ovat pennuilla selvemmät kuin aikuisilla, kolmivärisillä varjostuksen puuttuessa vähemmän selvät.

KALLO-OSA: Tasainen, kauniisti meislautunut ja keskileveä, kapenee kirsua kohti. Kallon sivut kapenevat tasaisesti suupieliä kohti, jolloin posket näyttävät kuivilta.

OTSAPENGER: Vähäinen.

KIRSU: Mieluiten musta.

LEUAT / HAMPAAT / PURENTA: Leuat ovat vahvat. Täydellinen ja säännöllinen leikkaava purenta, jossa läetuhampaat peittävät tiiviisti aläetuhampaat ja ovat kohtisuorassa leukoihin nähden.

SILMÄT: Tummat, mantelinmuotoiset ja vinoasentoiset. Ilme on etäinen ja jokseenkin salaperäinen.

KORVAT: Pienet, teräväkärkiset, pystyt ja hieman eteenpäin kallistuneet, ohuet ja ylös kiinnittyneet; korvan kärki on lähempänä kallon keskikohtaa kuin korvan tyvenulkoreunaa.

KAULA: Pitkä ja vahva olematta paksu, kauniisti kaareva, kurkun tyvestä hieman täyteläinen ja muodostaa niskaa korostavan jalon kaaren. Kaula on kauniisti lapoihin liittyvä, joten pää on ylväästi pystyssä.

RUNKO: Sopusuhtainen.

SELKÄ: Lyhyt ja tasainen.

LANNE: Lyhyt.

RINTAKEHÄ: Syvä ja poikkileikkaukseltaan soikea. Kylkiluut ovat selvästi kaarevat.

ALALINJA JA VATSA: Vatsaviiva kohoaa selvästi erottuvaan vyötäröön.

HÄNTÄ: Ylös kiinnittynyt, pakaroiden kaari ulottuu hännän kiinnityskohdan taakseantaen takaraajoille lisää ulottuvuutta. Häntä kiertyy tiiviisti selkärangan päällelähelle reittä muodostaen yksin- tai kaksinkertaisen kierteen.

RAAJAT

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Eturaajat ovat suorat ja kevytluiset. Niiden muodostamalinja on edestä katsottuna pystysuora, jolloin eturinta on keskileveä.

LAVAT: Viistot, taakse sijoittuneet ja lihaksikkaat, eivät kuitenkaan liioitellut.

KYYNÄRPÄÄT: Tiiviisti rintakehän myötäiset. Edestä katsottuna kyynärpäät ovat samassa linjassa kylkiluiden kanssa.

KYYNÄRVARRET: Erittäin pitkät.

RANTEET: Joustavat.

VÄLIKÄMMENET: Pitkät ja suorat.

KÄPÄLÄT: Pienet, kapeat ja tiiviit. Päkiät ovat korkeat, varpaat selvästi kaareutuvat ja kynnet lyhyet.

TAKARAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Takaraajat ovat vahvat ja lihaksikkaat.

POLVET: Kohtuullisesti kulmautuneet.

SÄÄRET: Pitkät.

KINTEREET: Matalat, eivät sisä- eivätkä ulkokierteiset.

KÄPÄLÄT: Kuten etukäpälät.

LIIKKEET: Raajat liikkuvat suoraan eteenpäin ripein, pitkin, väsymättömin ja vauhdikkain askelin.

NAHKA: Hyvin joustava.

KARVAPEITE

KARVA: Lyhyttä, sileää, pinnanmyötäistä ja erittäin hienolaatuista.

VÄRI: Puhdas mustavalkoinen; punavalkoinen; mustavalkoinen, jossa parkinruskeamaski ja merkit silmien yläpuolella; musta; parkinruskea-valkoinen; juovikas (brindle); punaisella pohjalla mustia juovia, mitä selvemmin juovat erottuvat, sen parempi. Valkoista tulisi olla käpälissä, rinnassa ja hännänpäässä. Piirto, valkoiset raajat ja kaulus ovat hyväksytyt.

KOKO JA PAINO

SÄKÄKORKEUS: Ihannesäkäkorkeus uroksilla 43 cm ja nartuilla 40 cm.

PAINO: Ihannepaino uroksilla 11 kg ja nartuilla 9,5 kg.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Basenjeja käy näyttelyissä aktiivisesti, joskin näyttelykäyntien määrä on ollut laskusuunnassa viime vuosina. Selkeästi jaetuin laatuarvostelu näyttelyissä on ollut "erinomainen" ja toiseksi jaetuin "erittäin hyvä".

Vuosittain Suomessa ja suomalaisten omistuksessa olevia basenjeja valioituu toistakymmentä. Esimerkiksi vuonna 2019 ja 2018 Suomen muotovalion arvo myönnettiin 18 koiralle.

Taulukko 18. Näyttelykäynnit ja laatuarvosanojen jakautuminen 2010-2019

Laatuarvosana Vuosi	ERI	EH	H	T	Tuloksia yhteensä
2010	74 %	21 %	4 %	1 %	886
2011	77 %	18 %	3 %	0 %	898
2012	79 %	18 %	2 %	0 %	763
2013	84 %	14 %	1 %	0 %	728
2014	82 %	16 %	1 %	0 %	689
2015	81 %	15 %	2 %	1 %	581
2016	87 %	12 %	1 %	0 %	629
2017	85 %	14 %	1 %	0 %	666
2018	89 %	10 %	1 %	0 %	527
2019	88 %	11 %	1 %	0 %	652

Rodun koirien jalostustarkastukset

Jalostustarkastuksia on järjestetty yksittäisille koirille, jotka syystä tai toisesta eivät ole osallistuneet viralliseen näyttelyyn tai omaavat jonkin sellaisen ulkomuodollisen vian, minkä takia näyttelyssä palkintosija ei riitä JTO:n edellyttämiin jalostuskriteereihin. Näitä koiria on kuitenkin haluttu käyttää jalostukseen, joko kasvattaja itse vahvistaakseen omaa jalostussuunnitelmaansa ja -linjaansa tai koirat ovat esim. Avongara-taustaisia, joita halutaan laajentamaan geenipohjaa.

Vuonna 2009 otettiin käyttöön yksityiskohtainen jalostustarkastuslomake (liite 3), joka suunniteltiin nimenomaan basenjille. Lomake täytetään rastittamalla sopivin vaihtoehto ja ideana on, että mitä enemmän on rasteja lomakkeen vasemmassa reunassa olevissa ruuduissa, sitä paremmin yksilö vastaa rotumääritelmää. Lomake on käytön myötä vielä hieman elänyt, ollen nyt hyvin tarkoitukseensa sopiva.

Koiria on syyskuuhun 2019 mennessä tarkastettu 12 kpl, joten pienen otannan perusteella ei voi tehdä luotettavia johtopäätöksiä rodun tasosta.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Suomalaisten basenjiien ulkomuoto on säilynyt melko korkeatasoisena, joskin viime vuosien aikana on tapahtunut hajontaa. Tämä johtuu ennen kaikkea lisääntyneestä erilinjaisten koirien jalostuskäytöstä. Basenji on perusrakenteeltaan terve koira, eikä ylilyöntejä ulkomuodon suhteen ole juurikaan esiintynyt. Linjasiitoksen käyttäminen kasvatustyössä on vähentynyt, mikä on johtanut suurempaan vaihteluun. Myös Avongara-basenjiien käyttäminen on vaikuttanut basenjiien kokoon ja tyyppiin.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rodun merkittävimmät ulkomuodolliset ongelmat ovat:

- Huono etuosan rakenne: pystyt lavat ja lyhyet, pystyt olkavarret
- Epätasapainoinen rakenne
- Huonot ylälinjat ja hännän kiinnitykset
- Litteät käpälät ja taipuneet välikämmenet

Pienempiä ulkomuodollisia huolenaiheita ovat:

- Erittäin runsas (>50%) valkoisen määrä
- Pitkät, kapeat päät, vaaleat silmät ja kookkaat korvat
- Mittasuhdevirheet (matala raajaisuus / pitkä runkoisuus)
- Huonostikehittyneet pakarat
- Liian pieni tai suuri koko

Ongelmien mahdollisia syitä

Suuri koko, pitkät kapeat päät ja kookkaat korvat ovat tyypillisiä Avongara-taustaisille basenjeille. Suuria korvia ja vaaleita silmiä esiintyy usein myös ulkomaisissa linjoissa. Huono etuosan rakenne, voimakkaasti taipuneet välikämmenet ja niukat takakulmaukset ovat kehittyneet länsimaissa tapahtuneen jalostuksen seurauksena.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi
Suomen Basenjit ry:n edellinen jalostuksen tavoiteohjelma hyväksyttiin yhdistyksen syyskokouksessa 11.10.2015 ja astui Suomen Kennelliiton jalostustieteellisen toimikunnan hyväksynnän jälkeen voimaan 01.03.2016.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi
Basenjien ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelma hyväksyttiin Suomen Basenjikerho – Finnish Basenji Club ry:n syyskokouksessa 16.10.2005 ja Suomen Kennelliiton jalostustieteellisen toimikunnan kokouksessa 26.9.2006. Tavoiteohjelma oli voimassa 1.1.2010 saakka

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Taulukko 19. Eniten käytettyjen urosten ensimmäisen ja toisen polven jälkeläiset

	Uros	Synt. vuosi	Pennut							
			Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
1	PMJV-13 HANISHAN WINNER TAKES IT ALL	2012	3	16	0	5	1	1	6%	*
2	C.I.B POHJ MVA FI MVA SE MVA DK MVA EE MVA LV MVA LT MVA RU MVA BALT MVA BY MVA RO MVA EE JMVA HeVW-18 ORANGE PIPS CODENAME KYRIL	2010	3	15	0	20	5	1	33%	20%
3	FI MVA PERRADA UNICAN GURU THE GREAT	2011	3	15	0	9	5	4	33%	80%
4	I LOVE PARIS OF SWALA PALA	2013	4	15	0	8	7	5	47%	71%
5	FI MVA EE MVA HeJW-11 HI-LITE HOT ROD	2010	2	12	0	14	3	1	25%	33%
6	FI MVA AJIBU LIFE AND SOUL	2012	2	12	0	0	0	0	0%	*
7	FI MVA NO MVA VANGUARDIAN URBAN SHERPA	2014	2	12	12	0	0	0	0%	*
8	POHJ MVA US MVA FI MVA NO MVA JASIRI-SUKARI WIN DIESEL	2011	2	11	0	6	3	2	27%	67%
9	I'M ON A MISSION AFRIKATA	2013	2	11	0	0	0	0	0%	*
10	C.I.B POHJ MVA FI MVA SE MVA NO MVA EE MVA LV MVA LT MVA BALT MVA JV-12 LTV-13 EEV-14 ECHO OF DREAMS AFRIKATA	2011	3	11	0	0	1	1	9%	*
11	ROSONE'S VINO VERDUZZO	2013	2	10	0	0	0	0	0%	*
12	EE MVA LV MVA LT MVA RU MVA BALT MVA PL MVA LV JMVA CRYSTAL JAVELIN LUSIEN	2010	2	10	0	0	3	1	30%	33%
13	FI MVA HeJW-13 STERNHIMMELS OMEN BONUM	2013	2	8	0	4	2	1	25%	50%
14	C.I.B SE MVA PMJV-11 KENJAALI HEEERE'S JOHNNY	2011	2	8	0	4	1	1	12%	100%
15	FI KVA-M FI KVA-R FURAHAN ASUMA AMANI	2012	1	7	0	4	1	0	14%	0%
16	SENJISFINX NATANIEL	2010	1	7	0	0	2	2	29%	100%
17	FI MVA EE MVA LV MVA LT MVA BALT MVA LT JMVA EE JMVA AJIBU MAD ABOUT THE BOY	2014	1	7	0	0	0	0	0%	*
18	US MVA AKUABA N ELDORADO BUNGLE IN THE JUNGLE	2011	1	6	0	0	0	0	0%	*
19	FI MVA AJIBU JUMPING JACK FLASH	2011	1	5	0	6	2	2	40%	100%
20	LYCKEBOS BLACK SABBATH	2013	1	5	0	0	0	0	0%	*

Esitetyssä jalostustilastossa 2010 - 2019 syntyneiden käytettyjen urosten listalla esiintyvien koirien osalta basenjen jalostuskäytölle asetetut kriteerit terveystestauksen osalta ovat olleet voimassa. Lähestulkoon kaikkiin yhdistelmiin kasvattajat hakivat lupaa jalostustoimikunnalta. Jälkeläisten osalta terveystutkimuksia on tehty lähinnä vain niille, joille on suunniteltu jalostuskäyttöä. Taulukossa esitetyissä silmätarkastustuloksissa valtaosalla sairas diagnoosin saaneista kyseessä on pääsääntöisesti lievä PPM.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Tehollisen populaatiokoon kasvattaminen	Rajoitettu jälkeläismäärä: 5% rekisteröidyistä pennuista	Tehollinen populaatiokoko ja geneettinen monimuotoisuus lisääntyvät ajan myötä. Edistystä on tapahtunut, koska sellaisia koiria, jotka eivät täytä 5% sääntöä, ei ole hyväksytty eikä käytetty jalostukseen
Terveystutkimusten lisääminen	Jalostukseen käytettävät koirat tutkitaan	Tarkastelujakso on liian lyhyt johtopäätösten tekemiseksi, mutta ALT:n esiintyminen vähenee ajan myötä, koska kaikki jalostukseen käytettävät koirat testataan. Sairastuneiden koirien määrä ei ole lisääntynyt ja on pysynyt alhaisena
Luonteiden parantaminen	Kasvattajien jalostusvalinnat	On parantunut selvästi
Yhtenäinen rotutyyppe	Kasvattajien jalostusvalinnat	Avongarataustaiset koirat ovat laajentaneet jalostuspohjaa, mutta tuoneet omat piirteensä rakenteeseen, mutta eivät toistaiseksi muuttaneet rotutyyppeä merkittävästi.
Tyypillinen ulkomuoto	Kasvattajien jalostusvalinnat	On pääosin säilynyt

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Pentueista käytetään jalostukseen tyypillisesti 1-2 koiraa, minkä seurauksena koiramäärä pysyy kohtalaisen vakiona. Vuosittain Suomeen tuodaan narttuja ja uroksia jalostuskäyttöön sekä käytetään ulkomaista pakastespermaa.

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Basenji ei kuulu PEVISA-ohjelmaan.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Jalostuspohjan laajentamiseksi on suositeltavaa, että jalostukseen käytettävät yksilöt ovat mahdollisimman erisukuisia keskenään ja sen laajentamiseksi on tärkeää käyttää jalostukseen myös ulkomaisia koiria. Kasvattajan olisi tällöin pyrittävä selvittämään mahdollisimman tarkasti käytettävien koirien taustat.

Urosten ja narttujen jälkeläisten määrää on hyvä rajoittaa myös tulevaisuudessa. Jatkossa on hyvä seurata tarkemmin myös toisen ja kolmannen polven jälkeläisten määrää.

Käyttäytyminen ja luonne

Rotumääritelmän mukaisesti basenji on älykäs, itsenäinen, omistajaansa kiintyvä ja valpas. Basenjilla on voimakas reviirivietti ja se on muita koiria kohtaan dominoiva. Vieraita ihmisiä kohtaan basenji on usein pidättyvä. On toivottavaa, että basenji muuttuu jalostus- ja kasvatustyön myötä avoimemmaksi ja sosiaalisemmaksi. Luonteeseen tulee jalostusvalintoja tehdessä kiinnittää huomiota, jotta basenji säilyttäisi suosionsa seurakoirana ja monipuolisena harrastuskoirana. Arkoja ja ihmisille aggressiivisia koiria tai koiraa, joka on hylätty käyttäytymisen jalostustarkastuksessa, ei saa käyttää jalostukseen.

Käyttöominaisuudet

Basenji on rotumääritelmän mukaan metsästys- ja seurakoira mutta nykyään lähes yksinomaan seurakoira, jonka kanssa harrastetaan näyttelyitä, vinttikoirien maasto- ja ratakoikeita sekä agilityä. Basenji sopii erinomaisesti sellaisiin lajeihin, joissa se voi hyödyntää luontaista metsästysvaistoaan, ketteryyttään ja nopeuttaan.

Terveys ja lisääntyminen

Tavoitteena on pitkäikäinen ja terve koira. Perinnölliset sairaudet ovat merkittävä uhka rodun säilymiselle. Koska osa sairauksista ilmenee vasta vanhemmalla iällä, on suositeltavaa, että uroksia käytettäisiin jalostukseen myös vanhempana. Epilepsian ja kystiinikivien esiintyminen rajoittaa merkittävästi jalostusvalintoja. On tärkeää, että kasvattajat ymmärtävät hyvän terveyden merkityksen. Kaikkien jalostustoimikunnan suosittelemien yhdistelmien tulee täyttää kohdassa 6.2 -6.3 esitetyt vaatimukset.

Ulkomuoto

Tavoitteena on, että yhtenäinen rotutyypin säilyy riippumatta koiran käyttötarkoituksesta, jotta rotutyypin jakautuminen ei kaventaisi jalostuspohjaa entisestään. Nykypäivänä maasto- ja ratajuoksussa menestyvät koirat ovat ulkomuodollisesti hyviä eikä erillistä ns. käyttölinjaa ole syntynyt.

Ulkomuodollisesti tärkeää on säilyttää rotumääritelmän mukainen korkearaajainen, gasellimainen tyyppi. Neliömäinen rakenne yhdistettynä hyvään ryhtiin ja selkälinjaan sekä korkeaan hännänkiinnitykseen on basenjille tyypillinen. Basenjin tulisi liikkua tasapainoisesti ja kevyesti. Oikeamuotoinen pää ryppyineen ja tummine, mantelinmuotoisine silmineen luo rodunomaisen ilmeen. Kokoon tulee kiinnittää huomioita, mutta se on vähemmän tärkeää kuin oikea tyyppi ja rakenne. Valkoisten merkkien koko on vähemmän tärkeää kuin edellä mainitut seikat, mutta valkoisen osuus värityksessä tulisi olla selvästi pienempi kuin muun värityksen.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Useimmat basenjilla esiintyvät sairaudet puhkeavat keski-ässä tai sen jälkeen. Siksi tavoite on, että jalostukseen käytettävien koirien keskimääräinen ikä on yli 3 vuotta. Sairauksien mahdollinen myöhäinen puhkeaminen tekee myös jalostuskoirien toistuvan tutkimisen tärkeäksi. Nuoren koiran tutkiminen ja terveeksi toteaminen ei riitä. Suositeltavaa on, että jalostukseen käytettävät koirat tutkittaisiin useamman kerran elämänsä aikana. Vanhempien yli 10-vuotiaiden terveiden urosten käyttöä pyritään edistämään.

Suomen Basenjit – Finnish Basenjis ry:n pentuvälitykseen hyväksytään ainoastaan jalostustoimikunnan käsittelemät JTO:n vaatimukset täyttävien yhdistelmien jälkeläiset. Jotta toimikunta suosittelisi yhdistelmää, on anomuksen saavuttava jalostustoimikunnalle niin, että se ehditään käsitellä ennen mahdollista astutusta (käsittelyaika on 2 viikkoa, jos kaikki tarvittavat tiedot ja vaadittavat tutkimustulokset on lähetetty toimikunnalle). Tutkimustuloksien raporteista riittää kopiot tai skannatut versiot. Anottujen koirien tulee täyttää liitteessä olevat kriteerit niin anomis - että astutushetkellä. Jotta kasvattajan pentue pääsee Suomen Basenjit ry:n pentuvälitykseen, täytyy kasvattajan kaikkien saman jalostuskauden pentueiden täyttää JTO:ssa mainitut kriteerit. Jalostustoimikunnan suositus on voimassa kahdeksan (8) kuukautta suosituksen antopäivästä.

Yhdistelmille, jotka eivät täytä alla mainittuja vaatimuksia, voidaan anoa poikkeuslupaa perusteluineen. Jalostustoimikunta käsittelee jokaisen poikkeuslupan tapauskohtaisesti ja esittelee anotut poikkeusluvut perusteluineen hallitukselle. Poikkeuslupa voidaan myöntää erityisen painavasta syystä ja sen myöntää hallitus. Myönnetyt poikkeusluvut ja niiden perusteet julkaistaan Basenji- lehdessä.

6.2.1 Jälkeläismäärä, sukulaisuusaste ja ikä

- Yksittäisen koiran jälkeläismäärä ei saa ylittää 5 % viimeisen viiden vuoden aikana Suomessa rekisteröidyistä basenjeista (Suomessa syntyneet ja tuontikoirat) ilman erityisen painavaa syytä. Koiran jälkeläismäärä lasketaan siihen mennessä syntyneistä jälkeläisistä.
- Yhdistelmien sukusiitosaste viidellä sukupolvella laskettuna ei saa ylittää 6,25 % ilman erityisen painavaa syytä.
- Uusintayhdistelmiä ei suositella ilman erityisen painavaa syytä.
- Jalostukseen käytettävien koirien sukupolvien väli tulee olla keskimäärin kolme vuotta tai enemmän.
- Jalostukseen käytettävien koirien tulee olla vähintään 24 kk vanhoja. Käytettäessä narttua ensimmäistä kertaa jalostukseen, se ei saa astutushetkellä olla täyttänyt kuutta (6) vuotta. Mikäli yli 8 -vuotiaalle nartulle suunnitellaan pentuja, noudatetaan Suomen Kennelliitto ry:n vaatimuksia, jotka liittyvät pentujen rekisteröintiin.

6.2.2 Luonne

- Arkoja ja ihmisille aggressiivisia koiria tai koira, joka on hylätty käyttäytymisen jalostustarkastuksessa, ei saa käyttää jalostukseen.

6.2.3 Terveys

6.2.3.1 Fanconin syndrooma

- Perimältään sairasta narttua ei saa käyttää jalostukseen.
- Mikäli koiran molemmat vanhemmat on geenitestattu puhtaiksi, ei koiran testausta vaadita jalostuskäyttöä varten.
- Jalostukseen käytettävien koirien on oltava Fanconin syndrooman osalta geenitestattu niin, että perimältään kantajaa ja perimältään sairaaksi todettua koiraa käytetään vain perimältään terveeksi tutkitulle kumppanille.
- Jos narttu on geenitestissä puhdas sen kumppani voi olla geenitestaamaton.
- Kuolleen, ei geenitestatun, koiran pakastespermaa voidaan käyttää geenitestatulle puhtaalle nartulle.

6.2.3.2 Epilepsia

- Idiopaattiseen epilepsiaan sairastunutta yksilöä, sen vanhempia, jälkeläisiä sekä pentuesisaruksia ei saa käyttää jalostukseen.

6.2.3.3 Kilpirauhasen tulehdus (ALT) ja vajaatoiminta

- Yhdistelmän vanhempien on oltava kilpirauhastestattu (T4 tai vT4, TSHja TgAA). Tutkimustulokset ovat voimassa 24 kk näytteenotto hetkestä.
- Sairastuneita koiria, joilla TSH on yli viitearvon, ja yksilöitä, jotka ovat TgAA-positiivisia ei saa käyttää jalostukseen.
- Urosta voidaan käyttää jalostukseen ilman uutta testausta, jos se on testattu 10 vuoden iässä hyväksyttävien tuloksin.

6.2.3.4 Eosinofiilinen suutulehdus

- Eosinofiiliseen suutulehdukseen (eosinofiilinen granulooma, EOG) sairastuneita koiria ei saa käyttää jalostukseen.

6.2.3.5 Allergia

- Allergista yksilöä ei saa käyttää jalostukseen.

6.2.3.6 Nivystyrä

- Nivustyräistä koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

6.2.3.7 Krooninen suolistotulehdus, haiman vajaatoiminta ja liiallisen kuparin aiheuttama maksarappeuma

- Krooniseen suolistotulehdukseen (IPSID), haiman vajaatoimintaan ja liiallisen kuparin aiheuttamaan maksarappeumaan sairastuneiden yksilöiden käyttöä jalostukseen ei suositella. IPSID:iin sairastuneiden jälkeläisiä ja vanhempia ei saa käyttää jalostukseen.

6.2.3.8 Puryvaattikinaasin puutoksen aiheuttama hemolyyttinen anemia

- Puryvaattikinaasin puutoksen aiheuttamaan hemolyyttiseen anemiaan sairastuneiden yksilöiden jälkeläiset, vanhemmat ja pentuesisarukset on testattava geenitestillä ennen jalostukseen käyttöä niin, että perimältään kantajaa ja perimältään sairaaksi todettua koiraa käytetään vain perimältään terveeksi tutkitulle kumppanille.
- Sairastuneita yksilöitä ei saa käyttää jalostukseen.

6.2.3.9 Lonkkaniveldysplasia

- Mikäli toisella osapuolella on lonkkaniveldysplasia (C tai D) saa sitä käyttää jalostukseen vain, jos toisella osapuolella on terveet lonkat (A tai B).

6.2.3.10 Silmätaudit

- Jalostukseen käytettävillä koirilla on oltava voimassa oleva virallinen silmätarkastustulos.
- Alle 5 vuotiaan koiran virallinen silmätarkastus on voimassa 5 vuoden ikään asti.
- Yli 5 vuotiaan koiran virallinen silmätarkastus on voimassa 24 kuukautta.
- Urosta voidaan käyttää jalostukseen ilman uutta silmätarkastusta, jos se on testattu 10 vuoden iässä hyväksyttävien tuloksin.
- PRA:n kaksi eri muotoa.
 - I. PRA:han (PRA-geenitestissä kantaja tai puhdas) sairastunutta yksilöä ei saa käyttää jalostukseen. PRA:han sairastuneen yksilön vanhempia ja sisaruksia ei suositella jalostukseen.
 - II. Mikäli koiran molemmat vanhemmat on geenitestattu puhtaiksi, ei koiran testausta vaadita jalostuskäyttöä varten.
 - III. Jalostukseen käytettävien koirien on oltava PRA:n osalta geenitestattu niin, että perimältään kantajaa ja perimältään sairaaksi todettua koiraa käytetään vain perimältään terveeksi tutkitulle kumppanille.
 - IV. Kuolleen, ei geenitestatun, koiran pakastespermaa voidaan käyttää geenitestatulle puhtaalle nartulle.
 - V. Jos narttu tai uros on geenitestissä puhdas sen kumppani voi olla geenitestaamaton.
- Mikäli koiralla on asteeltaan vakava PPM, suositellaan, että toisella osapuolella olisi terveet silmät.
- Koloboomaan sairastuneita yksilöitä ei saa käyttää jalostukseen.
- Perinnölliseen harmaakaihiin sairastuneita yksilöitä ei saa käyttää jalostukseen.

6.2.3.11 Kystinuria

- Kystinuriaan sairastuneita yksilöitä ei saa käyttää jalostukseen.

6.2.3.12 Rakenne

- Jalostukseen käytettävillä koirilla tulee olla näyttelytulos (vähintään EH) virallisesta luokasta. Vaihtoehtoisesti niiden on oltava jalostustarkastettuja ja hyväksytyt jalostukseen.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Rotujärjestö pyrkii saavuttamaan asetetut tavoitteet seuraavin keinoin:

- järjestämällä kasvattajatapaamisia, joissa pohditaan rodun tilannetta ja vaihdetaan tietoa kasvattajien kesken
- keräämällä tietoa kyselyiden avulla koirien terveydestä, luonteesta ja lisääntymisestä
- järjestämällä jalostustarkastuksia ja ulkomuototuomareiden koulutusta
- jalostustarkastuksien avulla löytämään uusia jalostuskelpoisia koiria siitoskäyttöön
- tiedottamalla kasvattavia ja rodunharrastajia urosten jälkeläismääristä ja toisen polven jälkeläismääristä ja jalostukseen eniten käytettyjen koirien sukulaisuussuhteista
- seuraamalla populaation kehitystä, tiedottamalla jalostussuosituksista ja julkaisemalla asiassa hyödyllistä materiaalia jäsenlehdessä ja yhdistyksen kotisivuilla

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Basenjin jalostuksen suurimmat uhat liittyvät terveyteen ja lähinnä epilepsiaan sairastuvien koirien määrän lisääntymiseen.

Varautuminen ongelmiin

Pelkästään jalostusvalinnoin on epilepsian vähentäminen vaikeaa. Suomen Basenjit r.y:ssä tarvitaan avointa keskustelua ja hyvää tiedon jakamista, jotta meillä tulevaisuudessakin olisi terve, pitkäikäinen, hyväluonteinen, kaunis ja monikäyttöinen basenji.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Alla on listattu vuosittaista toimintaa täydentävät tehtävät ja projektit.

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2021	Otetaan jalostuksen tavoiteohjelma 2021-2025 käyttöön Kasvattajapäivät
2022	-
2023	Kasvattajapäivät
2024	Terveyskysely
2025	Kasvattajapäivät

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

JTO:n vaikutuksia seurataan terveystutkimuksia tilastoimalla ja analysoimalla sekä terveystutkimuksien tulosten seurauksena.

7. LÄHTEET

Cole, Robert, 1987: The Basenji Stacked and Moving. Cole Book.

Ford, Elspet, 1993: The Complete Basenji. Ringpress Books.

Tudor-Williams, Veronica, 1976: Basenjjs TheBarkless dogs of Central Africa. David & Charles.

Suomen Basenjit – FinnishBasenjjs ry:n lehdet, vuosikirja, nettisivut, kasvattajapäivät ja tilastot.

Basenji Club of America, Basenji Health Information www.basenji.org/health.htm

Orthopedic Foundation for Animals(OFA) www.offa.org

Michigan state university, diagnostisenlaboratorionInternetsivut,<https://animalhealth.msu.edu>

Mäki, Katariina,2015: Populaatiorakenne ja jalostuspohja. Tehollinen populaatiokoko. Sukusiitos.

KoiraNet – Jalostustietojärjestelmä <http://jalostus.kennelliitto.fi/frmEtusivu.aspx>

DogSports&Läät, Mia, 2014: Suuri koiraharrastajan opas.

8. LIITTEET

Liite 1 - Sitoumuskasvattajaohje

Liite 2 - Sitoumuskasvattajasopimus

Liite 3 - SuBa ry:n Jalostustarkastuslomake

Liite 4 - Käyttäytymisen ihanneprofiili

Liite 5 - Luonnekyselyn (2018) yhteenveto

Liite 6 - Terveyskyselyn (2019) yhteenveto

Liite 7 - Yhteenveto kevätkohtaustapauksista (2016-2019)